

AGENCIJA ZA
NADZOR OSIGURANJA
CRNA GORA

*IZVJEŠTAJ
O STANJU NA TRŽIŠTU
OSIGURANJA U CRNOJ GORI
2009.*

INDEX TABELA I GRAFIKA

Tabele

Tabela 1.	Pregled makroekonomskih pokazatelja 2002-2009. godina	7
Tabela 2.	Pregled društava za osiguranje koja su poslovala u Crnoj Gori tokom 2009	9
Tabela 3.	Pregled društava koja obavljaju poslove zastupanja, posredovanja i pružanja drugih usluga u osiguranju u Crnoj Gori	10
Tabela 4.	Ukupan broj zaposlenih u sektoru osiguranja 2001-2009. godine	11
Tabela 5.	Kretanje fakturisane bruto premije osiguranja u periodu od 2002-2009. godine (mil.€)	12
Tabela 6.	Učešće bruto fakturisane premije u BDP-u u Crnoj Gori u odnosu na druge zemlje u 2008. god. (%)	12
Tabela 7.	Gustina osiguranja u zemljama u okruženju i EU u 2008. godini (€)	13
Tabela 8.	Herfindahl-Hirchman indeks od 2007-2009. godine	14
Tabela 9.	Fakturisana bruto premija društava za osiguranje u 2009. godini (€)	14
Tabela 10.	Struktura premije osiguranja u 2008. i 2009. godini	15
Tabela 11.	Struktura portfelja osiguranja po vrstama osiguranja u 2008. i 2009. godini	16
Tabela 12.	Premija obaveznog osiguranja po društvima u 2009. godini	17
Tabela 13.	Učešće fakturisane bruto premije autoodgovornosti (AO) za 2009. godinu po društvima za osiguranje	17
Tabela 14.	Prikaz broja osiguranih lica životnog osiguranja u 2008. i 2009. godini	17
Tabela 15.	Struktura aktive društava za osiguranje u 2008. i 2009. godini	18
Tabela 16.	Učešće društava za osiguranje u ukupnoj aktivni sektora osiguranja u 2008 i 2009. godini (%)	19
Tabela 17.	Struktura pasive društava za osiguranje u 2008. i 2009. godini	19
Tabela 18.	Struktura tehničkih rezervi društava za osiguranje u 2007, 2008. i 2009. godini	20
Tabela 19.	Odnos tehničke rezerve i bruto riješenih šteta u 2008. i 2009. godini	21
Tabela 20.	Struktura neto i bruto tehničkih rezervi društava za osiguranje u 2009. godini	22
Tabela 21.	Bruto i neto tehničke rezerve po grupama osiguranja u 2009.godini (€)	23
Tabela 22.	Struktura deponovanja i ulaganja sredstava tehničkih rezervi propisane u oblike imovine u 2009. godini	23
Tabela 23.	Struktura deponovanja i ulaganja sredstava neto tehničkih rezervi društava u skladu sa ograničenjima propisanim Pravilnikom u 2009. godini	24
Tabela 24.	Neto dobitak/gubitak osiguravajućih društava za 2009. godinu	26
Tabela 25.	Solventnost društava za osiguranje u 2008. i 2009. godini	26
Tabela 26.	Odnos ukupne premije u samopridržaju i ukupnog kapitala za sektor osiguranja i za društva koja se bave neživotnim osiguranjima u 2008. i 2009 godini	27
Tabela 27.	Odnos ukupnog kapitala i tehničkih rezervi za sektor osiguranja i društva životnih osiguranja u 2007, 2008 i 2009. godini (%)	27
Tabela 28.	Udio mjerodavne premije u samopridržaju u mjerodavnoj ukupnoj premiji u 2009. godini	27
Tabela 29.	Udio mjerodavne premije u samopridržaju u mjerodavnoj ukupnoj premiji u 2009. godini	28
Tabela 30.	Mjerodavni tehnički rezultat u samopridržaju u 2009. godini	28
Tabela 31.	Rentabilnost imovine i vlastitih sredstava u 2009. godini	28
Tabela 32.	Ažurnost u isplati šteta za sektor osiguranja u 2009. godini	29
Tabela 33.	Bruto kvota šteta osiguravajućih društava u 2009. godini	29
Tabela 34.	Učešće troškova sprovođenja osiguranja i ostalih operativnih troškova koji prozilaže iz poslova osiguranja u mjerodavnoj premiji u 2009. godini	29
Tabela 35.	Kombinovana kvota u 2009. godini (%)	29

I UVOD

Izveštaj o stanju na tržištu osiguranja u Crnoj Gori za 2009. godinu je urađen na osnovu godišnjih finansijskih izvještaja, statističkih podataka koje društva za osiguranje dostavljaju Agenciji za nadzor osiguranja i godišnjih izvještaja o poslovanju, sa mišljenjem ovlašćenog aktuara i izvještajem spoljnog revizora.

U 2009. godini nastavljen je pozitivan trend rasta i razvoja tržišta osiguranja u Crnoj Gori. Ipak, pokazatelji tržišta osiguranja Crne Gore u 2009. godini ukazuju na činjenicu da je ekonomsko-finansijska kriza imala indirektan uticaj na sektor osiguranja kroz usporevanje njegovog rasta i razvoja u odnosu na prethodnu godinu.

Najznačajnija događanja na tržištu osiguranja Crne Gore u 2009. su:

- Izrada zakonske i podzakonske regulative u oblasti osiguranja zasnovane na direktivama EU i najboljoj međunarodnoj praksi;
- Nadzor nad sektorom osiguranja putem stalne i proaktivne supervizije;
- Redovno statističko izvještavanje o stanju na tržištu osiguranja Crne Gore;
- Saradnja sa nadzornim organima u okruženju u cilju efikasnijeg obavljanja regulatorne funkcije (Agencija ostvaruje saradnju sa regulatorima iz okruženja FMA- Austrija, Agencija za zavarovalni nadzor- Slovenija, Agencija za osiguranje u Bosni i Hercegovini, Agencija za osiguranje Republike Srpske, Agencija za nadzor osiguranja Federacije Bosne i Hercegovine, Narodna banka Srbije, Agencija za nadzor osiguranja Makedonije, DNB- Holandska centralna banka, BNB- Bugarska narodna banka itd.);
- Članstvo u Međunarodnom udruženju supervizora osiguranja – IAIS (International Association of Insurance Supervisors);
- Početak realizacije Twining projekta “Jačanje regulatornih i supervizorskih kapaciteta finansijskih regulatora u Crnoj Gori” u saradnji sa Holandskom bankom (DNB) i Narodnom bankom Bugarske (BNB);
- Rast bruto premije osiguranja;
- Rast učešća životnog osiguranja;
- Rast osnovnih indikatora razvoja tržišta osiguranja;
- Smanjenje koncentracije na tržištu osiguranja;
- Povećanje učešća stranog kapitala u ukupnom akcijskom kapitalu društava za osiguranje;
- Promjena strukture portfelja osiguranja (povećanje učešća obaveznih osiguranja, pad učešća imovinskih osiguranja, blagi rast udjela životnog osiguranja).

1.1 ORGANIZACIJA AGENCIJE ZA NADZOR OSIGURANJA

Nadležnosti, Misija i Ciljevi

Nadležna institucija za nadzor i kontrolu sektora osiguranja u Crnoj Gori je Agencija za nadzor osiguranja, koja je samostalna u vršenju poslova iz svog djelokruga. Agencija je osnovana u skladu sa Zakonom o osiguranju („Sl. list RCG“, br. 78/06 i 19/07). Osnivač Agencije je Crna Gora, a prava osnivača u njeno ime vrši Savjet Agencije, u skladu sa Zakonom.

Agencija za nadzor osiguranja vrši nadzor nad obavljanjem poslova iz djelatnosti osiguranja, u cilju podsticanja razvoja tržišta osiguranja i obezbjeđenja adekvatne zaštite osiguranika.

Agencija za nadzor osiguranja vrši nadzor nad poslovanjem:

- Društava za osiguranje;
- Društava za posredovanje u osiguranju;
- Društava za zastupanje u osiguranju;
- Agencija za pružanje drugih usluga u osiguranju;
- Drugih subjekata na tržištu osiguranja.

Osnovni ciljevi Agencije su zaštita interesa osiguranika i drugih korisnika osiguranja, kao i povećanje održivosti i pouzdanosti tržišta osiguranja.

U okviru svoje nadležnosti Agencija:

- izdaje dozvole za obavljanje poslova osiguranja, reosiguranja i saosiguranja, posredovanja i zastupanja i drugih poslova neposredno povezanih sa poslovima osiguranja;
- daje saglasnost na akte i radnje utvrđene Zakonom o osiguranju i Zakonom o obaveznom osiguranju u saobraćaju;
- vrši nadzor nad obavljanjem djelatnosti osiguranja;
- donosi akte utvrđene Zakonom o osiguranju;
- vodi registre u skladu sa Zakonom o osiguranju;
- razmatra prigovore i žalbe osiguranika i drugih korisnika osiguranja;
- sarađuje sa drugim nadzornim organima u zemlji i inostranstvu;
- daje inicijative za uređivanje pitanja iz oblasti osiguranja;
- obavlja i druge poslove utvrđene Zakonom.

Organizacija

Agencijom za nadzor osiguranja rukovodi Savjet, koji ima tri člana. Savjet Agencije imenovan je od strane Skupštine Crne Gore 3. jula 2007. godine („Službeni list CG“, broj 42/07 od 12. jula 2007. godine).

Članovi Savjeta:

- dr Vladimir Kavarić, predsjednik
- Veselin Popović, član
- Miodrag Latković, član

Nadležnosti Savjeta Agencije:

- odlučuje o dozvolama, saglasnostima, ovlaštenjima i drugim pitanjima iz nadležnosti Agencije;
- donosi pravila i druge akte utvrđene Zakonom;
- donosi Statut Agencije;
- utvrđuje godišnji izvještaj o stanju na tržištu osiguranja;
- utvrđuje godišnji plan rada i godišnji izvještaj o radu Agencije;
- utvrđuje finansijski plan i godišnje finansijske iskaze;
- bira i opoziva revizora za kontrolu godišnjeg finansijskog iskaza Agencije;
- rješava po prigovoru na zapisnik o izvršenom nadzoru i žalbama i predstavkama osiguranika;
- obavlja druge poslove utvrđene Zakonom i Statutom.

Sa aspekta organizacione strukture, Agenciju za nadzor osiguranja čine tri sektora: Sektor za nadzor tržišta osiguranja, Sektor za normativu, razvoj i saradnju i Sektor za opšte poslove.

1.2 MAKROEKONOMSKI POKAZATELJI

Snažan uticaj globalne ekonomske i finansijske krize doveo je do pada ekonomske aktivnosti u Crnoj Gori tokom 2009. godine. Naime, u 2009. godini ostvaren je realni pad bruto domaćeg proizvoda za 5,3% u odnosu na prethodnu godinu.

Prema procjeni Ministarstva finansija Crne Gore, u 2009. godini BDP je iznosio 3,003 milijarde eura. Budžetski deficit je iznosio 132,09 mil.eura, odnosno 4,4% BDP-a.

Stopa nezaposlenosti u Crnoj Gori u 2009. godini iznosi 11,43%, čime je gotovo prepolovljena u odnosu na 2005. godinu. Izuzetno pozitivan trend primjetan je i u domenu nivoa prosječnih neto plata, gdje je, u poređenju sa prošlogodišnjim iznosom, ostvaren nominalni rast od 11,3%, odnosno realni rast 7,6%. U 2009. godini ostvarena je inflacija od 1,5%.

U narednoj tabeli je dat pregled makroekonomskih pokazatelja:

Tabela 1. Pregled makroekonomskih pokazatelja 2002-2009. godina

Pokazatelji	Godine							
	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.
BDP (mil. €)	1.360,10	1.510,10	1.669,80	1.815	2.148,90	2.807,90	3.339,00	3.003
BDP per capita (€)	2208	2435	2.684	2.912	3.443	4.484	5.384	4.779
Stopa rasta BDP (%)	1,9	2,5	4,4	4,2	8,6	10,7	8,1	-5,3
Inflacija (CPI)	9,2	6,2	3	2,5	2,8	4,2	8,6	1,5
Broj stanovnika	620.195	620.195	620.195	620.195	620.195	620.195	620.195	628.349
Broj nezaposlenih	80.584	71.679	65.064	54.457	43.190	34.396	29.535	30.169
Broj zaposlenih	140.100	142.679	143.479	144.385	150.800	156.408	166.221	174.152
Prosječna bruto plata (€)	-	271	302,9	327	433	497	609	643
Prosječna neto plata (€)	-	173,9	195,4	213	282	338	416	463
Budžetski suficit/deficit	-25,2	-45,9	-32,8	-30,1	85,1	168,4	39,04	-132,09
Izvoz (mil. €)	-	-	-	460,65	627,46	487,12	433,16	276,98
Uvoz (mil. €)	-	-	-	974,30	1.482,69	2.072,48	2.527,15	1.654,04
Trgovinski bilans (mil. €)	-	-	-	-513,65	-855,23	-1.585,36	-2.093,99	-1.377,06

Izvor: Ministarstvo finansija i Monstat

II REGULATORNI OKVIR ZA SEKTOR OSIGURANJA

Zakonski okvir za oblast osiguranja zaokružen je donošenjem Zakona o osiguranju („Sl. list RCG“, br. 78/06 i 19/07), Zakona o obaveznom osiguranju u saobraćaju („Sl. list CG“ br. 46/07) i Zakona o stečaju i likvidaciji društava za osiguranje („Sl. list CG“ br. 11/07).

Zakonom o osiguranju uređeni su uslovi i način obavljanja djelatnosti osiguranja, kao i nadzor nad obavljanjem djelatnosti osiguranja u Crnoj Gori. Zakon o osiguranju propisuje način osnivanja i pravila poslovanja društava za osiguranje. Naročito su propisani način utvrđivanja rizika i vrsta osiguranja prema načelu pokrića rizika, oblik društva za osiguranje, kao i način i pravila o upravljanju rizicima u osiguranju (adekvatnost kapitala, održavanje likvidnosti, utvrđivanje tehničkih rezervi i deponovanje i ulaganje sredstava tehničkih rezervi, kao i druge mjere za upravljanje rizicima). Pored navedenog, Zakon definiše reosiguranje, način obavljanja aktuarskih i revizorskih poslova, način i oblike finansijskog izvještavanja, pravila sprovođenja unutrašnje revizije, kao i oblike i način za obavljanje poslova posredovanja, zastupanja i pružanja drugih usluga u osiguranju.

Zakon o obaveznom osiguranju u saobraćaju uređuje obavezna osiguranja u saobraćaju i definiše vrste obaveznih osiguranja, ugovor o obaveznom osiguranju, osigurane sume, uslove osiguranja i tarife premija, visinu, rokove i prava na naknadu štete, međunarodnu ispravu o postojanju osiguranja od autoodgovornosti (zelena karta) i granično osiguranje. Zakon posebno definiše obaveznost i način osnivanja Udruženja osiguravača Crne Gore - Nacionalni biro, koje svoje poslove obavlja preko posebnih organizacionih djelova: Biroa zelene karte, Garantnog fonda i Informacionog centra.

Zakonom o stečaju i likvidaciji društava za osiguranje utvrđen je postupak stečaja i likvidacije osiguravajućih društava sa pozivom na primjenu Zakona o insolventnosti privrednih društava.

Poboljšanje opštih performansi tržišta osiguranja Crne Gore je bilo uslovljeno usvajanjem neophodne podzakonske regulative. U dijelu regulative za sektor osiguranja, Agencija je preduzela aktivnosti u cilju stvaranja tržišta atraktivnog za bolja strana i domaća ulaganja putem izrade podzakonskih akata. Od osnivanja Agen-

cije usvojena su sljedeća podzakonska akta:

- Pravilnik o bližim uslovima za izdavanje dozvola za obavljanje poslova osiguranja, posredovanja, zastupanja i pružanja drugih usluga u osiguranju i načinu dokazivanja ispunjenosti tih uslova („Sl. list RCG“ br. 08/07 od 9.02.2007.);
- Uputstvo o načinu utvrđivanja visine margine solventnosti („Sl. list RCG“, br. 24/07 od 04.05.2007.);
- Pravilnik o sadržini izvještaja, obavještenja i drugih podataka koje društvo za osiguranje dostavlja Agenciji za nadzor osiguranja i o načinu i rokovima njihovog dostavljanja („Sl. list CG“ br. 70/08 od 19.11.2008. i 87/09 od 30.12.2009.);
- Pravilnik o sadržini mišljenja ovlašćenog aktuara („Sl. list CG“ br. 70/08 od 19.11.2008.);
- Pravilnik o sadržini i načinu vođenja registara podataka o društvima za osiguranje i drugih subjekata koji podliježu kontroli Agencije za nadzor osiguranja („Sl. list CG“ br. 70/08 od 19.11.2008.);
- Pravilnik o načinu utvrđivanja i praćenju likvidnosti društava za osiguranje („Sl. list CG“ br. 70/08 od 19.11.2008. i 87/09 30.12.2009.);
- Pravilnik o bližim kriterijumima i načinu obračunavanja matematičke rezerve i rezerve za učešće u dobiti („Sl. list CG“ br. 70/08 od 19.11.2008.);
- Pravilnik o bližim kriterijumima i načinu obračunavanja rezervi za izravnjanje rizika („Sl. list CG“ br. 70/08 od 19.11.2008.);
- Pravilnik o bližim kriterijumima i načinu obračunavanja prenosnih premija („Sl. list CG“ br. 70/08 od 19.11.2008.);
- Pravilnik o bližim kriterijumima i načinu obračunavanja tehničkih rezervi za rezervisane štete („Sl. list CG“ br. 70/08 od 19.11.2008.);
- Pravilnik o utvrđivanju rezultata poslovanja, raspoređivanju ostvarene dobiti, pokriću gubitka i mjerama za pokriće gubitka („Sl. list CG“ br. 70/08 od 19.11.2008.);
- Pravilnik o ograničenjima deponovanja i ulaganja sredstava tehničkih rezervi i sredstava garantne rezerve društava za osiguranje („Sl. list CG“ br. 38/09 od 12.06.2009. i 43/09 od 3.07.2009);
- Pravilnik o sadržini i načinu polaganja stručnog ispita za obavljanje poslova posredovanja, odnosno zastupanja u osiguranju („Sl. list CG“ br. 47/09 od 24.07.2009).

III UČESNICI NA TRŽIŠTU OSIGURANJA

3.1 DRUŠTVA ZA OSIGURANJE

Na crnogorskom tržištu osiguranja tokom 2009. godine poslove osiguranja je obavljalo jedanaest društava za osiguranje¹. Pet društava za osiguranje se bavilo samo poslovima neživotnih osiguranja, pet društava samo poslovima životnih osiguranja, dok je jedno društvo obavljalo poslove i životnih i neživotnih osiguranja, sa krajnjim rokom za razdvajanje ovih poslova do 30.12.2010. godine.

Tabela 2. Pregled društava za osiguranje koja su poslovala u Crnoj Gori tokom 2009.

Društvo	Vrsta osiguranja
Lovćen osiguranje AD	Životno/Neživotno
Sava Montenegro AD ²	Neživotno
Swiss osiguranje AD	Neživotno
Grawe osiguranje AD	Životno
Magnat osiguranje AD	Neživotno
Atlas Life AD	Životno
Uniqa neživotno osiguranje AD	Neživotno
Uniqa životno osiguranje AD	Životno
Delta Generali osiguranje AD	Neživotno
Delta Generali životna osiguranja AD	Životno
Merkur osiguranje AD	Životno

Akcijski kapital društava za osiguranje

U toku 2009. godine trend povećanja učešća stranog kapitala u vlasničkoj strukturi društava za osiguranje, započet prethodnih godina, je nastavljen. Ukupan akcijski kapital društava za osiguranje u 2009. godini je iznosio 34,624 mil.eura, što predstavlja povećanje u odnosu na 2008. godinu za 5,5%³. Strani kapital je iznosio 28,649 mil.eura, odnosno 82,74% učešća u ukupnom akcijskom kapitalu, a domaći 5,975 mil.eura, odnosno 17,26%. Do povećanja ukupnog akcijskog kapitala društava za osiguranje došlo je usljed:

- dokapitalizacije Swiss osiguranja AD Podgorica u iznosu od 500.029,35 eura, čime je izvršena promjena

¹ 24. decembra 2009. godine Savjet Agencije za nadzor osiguranja je donio odluku da se, iz razloga zakonske neusklađenosti, osiguravajućoj kompaniji „Magnat osiguranje“AD Podgorica oduzme dozvola za obavljanje poslova osiguranja.

² Promjena naziva društva "Montenegro osiguranje AD Podgoica" u "Sava Montenegro AD Podgorica"

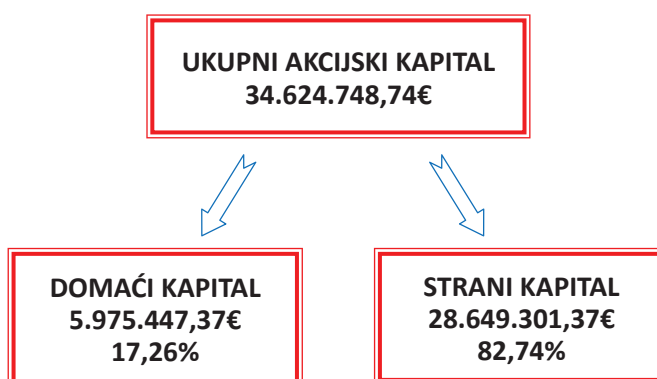
³ Ukupni akcijski kapital za osiguranje u 2008. godini je iynosio 32,819 mil. €.

u vlasničkoj strukturi društva (EUROFOND AD je postao kvalifikovani imalac sa 13,75% akcija);

- dokapitalizacije Sava Montenegro AD Podgorica u iznosu od 3.000.135,71 eura;
- dokapitalizacije Uniqa životnog osiguranja AD Podgorica u iznosu od 1.150.006,29 eura;
- dokapitalizacije Uniqa neživotnog osiguranja AD Podgorica u iznosu od 850.000 eura i
- dokapitalizacije Delta Generali životna osiguranja AD Podgorica u iznosu od 300.000 eura.

Značajna promjena u strukturi ukupnog akcijskog kapitala, sa aspekta domaći vs strani kapital, društava za osiguranje u 2009. godini odnosila se na prodaju 36,41% akcija Lovćen osiguranja AD Podgorica koje su bile u vlasništvu Fonda za razvoj Crne Gore i Fonda penzijskog i invalidskog osiguranja, čime je izvršena promjena u vlasničkoj strukturi društva (Zavarovalnica Triglav iz Slovenije je postala vlasnik 91,83% akcija).

Struktura ukupnog akcijskog kapitala u 2009. godini društava za osiguranje prikazana je na sljedećem grafiku:

Posmatrajući vlasničku strukturu po društvima u Crnoj Gori, može se zaključiti da preovladava strano vlasništvo. Osiguravajuća društva Sava Montenegro, Grawe, Merkur, Uniqa neživotno i Uniqa životno osiguranje su u 100% stranom vlasništvu, dok su Lovćen osiguranje, Delta Generali osiguranje i Delta Generali životna osiguranja u stranom vlasništvu sa preko 90%. Ostala društva za osiguranje su u većinskom domaćem vlasništvu.

3.2 ZASTUPNICI, POSREDNICI U OSIGURANJU I AGENCIJE ZA PRUŽANJE DRUGIH USLUGA U OSIGURANJU

Zakonom o osiguranju propisani su bliži kriterijumi koje društva u Crnoj Gori moraju ispuniti da bi se bavili poslovima posredovanja, zastupanja i pružanja drugih usluga u osiguranju, kao i uslovi koje fizička lica-preduzetnici moraju ispuniti za obavljanje poslova zastupnika u osiguranju.

U toku 2009. godine izdate su:

- Dvije dozvole za rad društvima za zastupanje u osiguranju;
- Tri dozvole za rad fizičkim licima preduzetnicima-zastupnicima u osiguranju;
- Jedna dozvola za rad agenciji za pružanje drugih usluga u osiguranju;
- 18 ovlašćenja fizičkim licima za obavljanje poslova zastupanja;
- 2 ovlašćenja fizičkim licima za obavljanje poslova posredovanja.

Na 31.12.2009. godine, na tržištu osiguranja Crne Gore poslove zastupanja u osiguranju je obavljalo 14 društava za zastupanje i 3 zastupnika – preduzetnika, dok poslove posredovanja u osiguranju su obavljala 3 društva za posredovanje.

Takođe, na 31.12.2009. godine 251 fizičko lice u Crnoj Gori posjedovalo je ovlašćenje za obavljanje poslova zastupanja u osiguranju, dok je 41 fizičko lice posjedovalo ovlašćenje za obavljanje poslova posredovanja u osiguranju.

Tabela 3. Pregled društava koja obavljaju poslove zastupanja, posredovanja i pružanja drugih usluga u osiguranju u Crnoj Gori

Društva	Djelatnost
PRIMS DOO Nikšić	zastupanje
IN PRO DOO Podgorica	zastupanje
Lojd Montenegro DOO	zastupanje
Rogošić Invest DOO	zastupanje
Montagent DOO Podgorica	zastupanje
DOZ DOO Podgorica	zastupanje
ZOIL DOO Nikšić	zastupanje
Safe Invest DOO Podgorica	zastupanje
IURISPRUDENS DOO	zastupanje
Protector Crna Gora DOO	zastupanje
Aktuar DOO Podgorica	zastupanje
Obses DOO Podgorica	zastupanje
Eurohelp Agent DOO	zastupanje

Premija plus DOO	zastupanje
Adriatic AG DOO Podgorica	posredovanje
ILC DOO Podgorica	posredovanje
WVPCG DOO Budva	posredovanje
Elita-Meel zastupnik u osiguranju	zastupnik-preduzetnik
Expres-Ključ	zastupnik-preduzetnik
Start Up	zastupnik-preduzetnik
Montenegro Assistance	pružanje drugih usluga u osiguranju

Osnovna funkcija društva za posredovanje je dovođenje u vezu osiguranika, odnosno ugovarača osiguranja sa društvom za osiguranje radi pregovaranja o zaključenju ugovora o osiguranju. Tokom 2009. godine, društva za posredovanje na crnogorskom tržištu osiguranja su zaključila 3.038 ponuda za osiguranje.

Društva za zastupanje, koja su obavljala poslove zaključivanja ugovora o osiguranju u ime i za račun osiguravača (izdavanje polisa) i naplaćivanje premija, kao i za poslove savjetovanja i pomoći u obradi šteta i procjeni rizika i šteta su, tokom 2009. godine, prodala 156.835 polisa osiguranja, od kojih se većina odnosi na polise osiguranja od auto-odgovornosti.

3.3 ZAPOSLENI U SEKTORU OSIGURANJA

Pregled broja zaposlenih na nivou cjelokupnog sektora osiguranja, u periodu od 2001-2009. godine, prikazan je u sljedećoj tabeli:

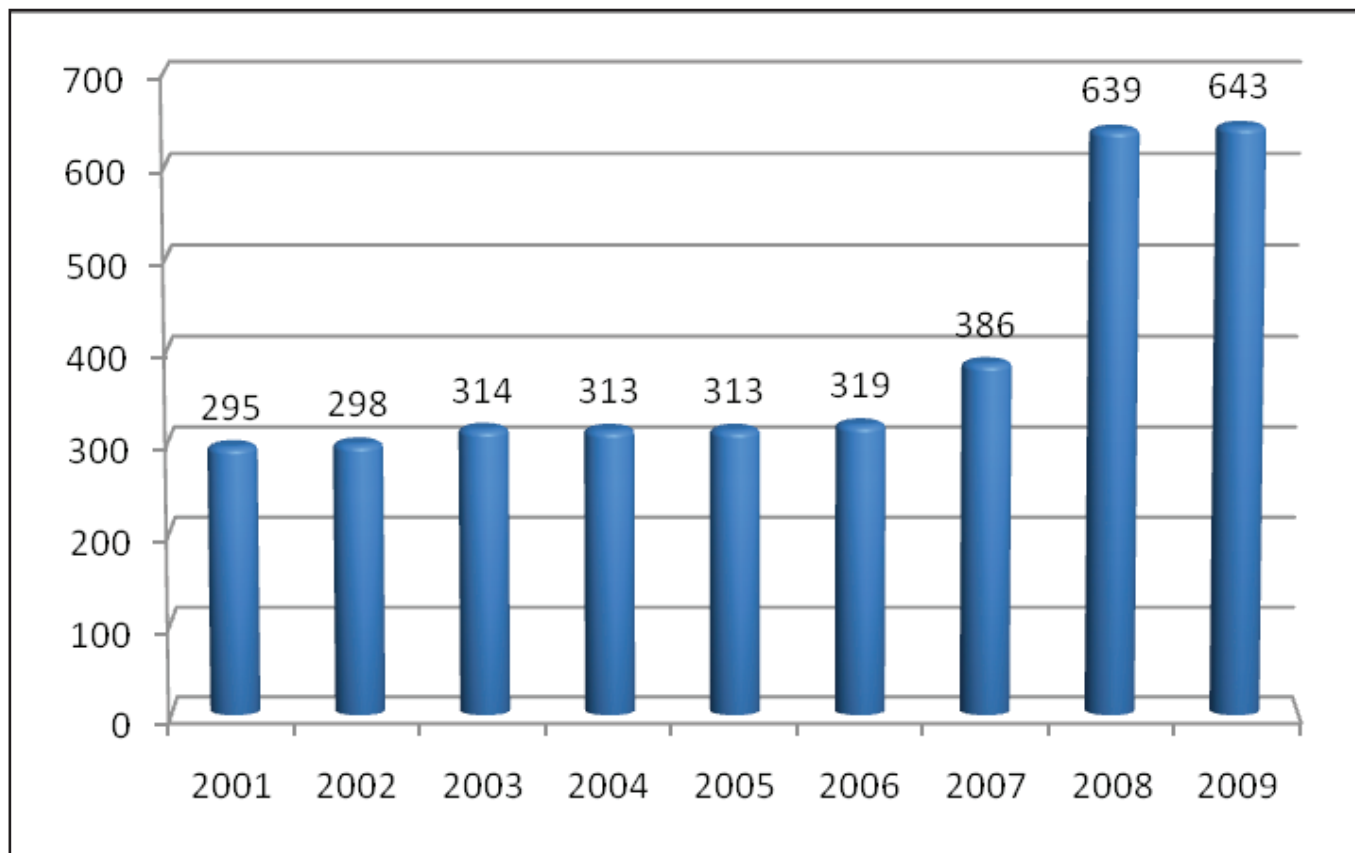
Tabela 4. Ukupan broj zaposlenih u sektoru osiguranja 2001-2009. godine

Godine	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Ukupan broj zaposlenih u sektoru osiguranja	295	298	314	313	313	319	386	639	643

Broj zaposlenih u sektoru osiguranja u periodu od 2001. do 2009. godine je bilježio konstantan rast, pokazujući postepeni razvoj tržišta osiguranja u Crnoj Gori. Nagli porast je primjetan u 2008. godini kada je u sektoru osiguranja bilo 639 zaposlenih, što je za 65,54% više u odnosu na 2007. godinu kada je bilo 386 zaposlenih u sektoru osiguranja.

Na rast broja zaposlenih prvenstveno je uticalo osnivanje novih osiguravajućih kompanija kao što su Uniqa neživotno osiguranje, Uniqa životno osiguranje, Delta osiguranje, Delta životno osiguranje i Merkura. Trend rasta broja zaposlenih se nastavio i u 2009. godini, s obzirom na povećanje obima poslova u sektoru osiguranja, gdje je zabilježen rast zaposlenih od 0,63% u odnosu na 2008. godinu.

Grafik 1. Ukupan broj zaposlenih u sektoru osiguranja 2001-2009. godine

IV OPŠTI POKAZATELJI TRŽIŠTA OSIGURANJA

4.1 BRUTO PREMIJA OSIGURANJA

Fakturisana bruto premija neživotnih osiguranja uključuje sve iznose premija koje su ugovorene u tekućem obračunskom periodu na period najviše do godinu dana, bez obzira na to odnose li se ti iznosi u cjelini ili djelimično na kasniji obračunski period, dok kod životnih osiguranja uključuje sve iznose premija koji su naplaćeni do kraja obračunskog perioda.

Bruto fakturisana premija na tržištu osiguranja Crne Gore u 2009. godini je iznosila 65,570 mil.eura, što predstavlja rast od 8,24% u odnosu na 2008., kada je iznosila 60,578 mil.eura.

U narednoj tabeli dat je pregled fakturisane bruto premije u periodu 2002-2009. godina:

Tabela 5. Kretanje fakturisane bruto premije osiguranja u periodu od 2002-2009. godine (hilj.€)

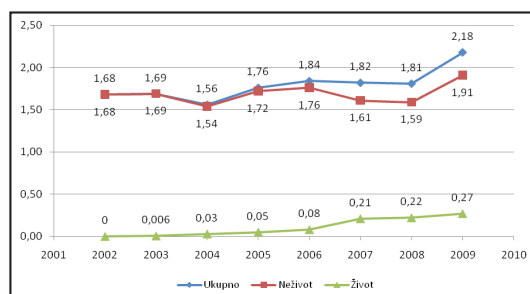
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Život	-	91	444	821	1.83	5.907	7.246	8.087
Neživot	22.833	25.509	25.673	31.202	37.792	45.11	53.332	57.483
UKUPNO	22.833	25.6	26.117	32.023	39.622	51.017	60.578	65.570
Index	-	112,12	102,02	122,61	123,73	128,76	118,74	108,24

4.2. UČEŠĆE BRUTO FAKTURISANE PREMIJE U BDP-U

Učešće bruto fakturisane premije u BDP-u predstavlja najčešće korišćeni pokazatelj za ocjenu stanja na tržištu osiguranja. Od 2004. godine ovaj pokazatelj bilježi trend rasta, počev od 1,68% koliko je iznosio u 2002. godini do 2,18% u 2009. godini.

U 2009. godini učešće premije neživotnih osiguranja u BDP-u je iznosilo 1,91%, dok je učešće premije životnih osiguranja u BDP-u iznosilo 0,27%.

Grafik2. Učešće bruto fakturisane premije u BDP-u za period od 2002-2009. godine (%)

Važna karakteristika tržišta osiguranja u Crnoj Gori je da se tržište razvija i da se njegove performanse poboljšavaju u pogledu rasta i razvoja životnih osiguranja u Crnoj Gori. Ipak je, u ovom trenutku sektor osiguranja u Crnoj Gori daleko ispod prosjeka razvijenih zemalja članica Evropske Unije.

U narednoj tabeli prikazano je učešće bruto fakturisane premije u bruto društvenom proizvodu u zemljama u okruženju, kao i u Evropskoj Uniji u 2008. godini⁴.

Tabela 6. Učešće bruto fakturisane premije u BDP-u u Crnoj Gori u odnosu na druge zemlje u 2008. godini (%)

	Život	Neživot	Ukupno
Velika Britanija	12,8	2,9	15,7
Švajcarska	5,5	4,4	9,9
Njemačka	3,0	3,6	6,6
Grčka	1,0	0,9	1,9
Slovenija	1,7	3,7	5,4
Češka	1,4	2,1	3,5
Mađarska	1,7	1,5	3,1
Hrvatska	0,8	2,4	3,2
Srbija	0,2	1,6	1,9
Crna Gora	0,22	1,59	1,81
Rumunija	0,4	1,4	1,8
Turska	0,2	1,0	1,2

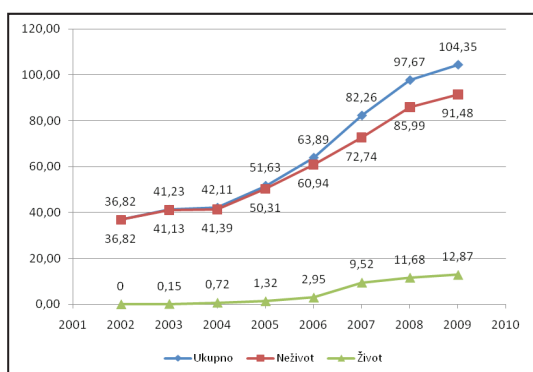
Izvor: Swiss Re i ANO

⁴ S obzirom da još uvijek nijesu raspoloživi podaci za 2009. godinu koji se odnose na druge zemlje, radi komparacije u tabeli su prikazani podaci o učešću bruto premije u BDP-u za 2008. godinu.

4.3 GUSTINA OSIGURANJA

Gustina osiguranja, kao jedan od najčešće korišćenih pokazatelja tržišta osiguranja, predstavlja iznos bruto fakturisane premije po glavi stanovnika. Od 2002. godine premija po stanovniku bilježi značajan i stalan trend rasta.

Grafik 3. Bruto fakturisana premija po glavi stanovnika za period od 2002-2009. godine (€)

Bruto fakturisana premija po glavi stanovnika u Crnoj Gori u 2009. godini iznosila je 104,35 eura, što je i dalje značajno ispod prosjeka zemalja članica CEA – Evropske federacije osiguravača i reosiguravača u 2008. godini (oko 1.805 eura).

4.4 KONCENTRACIJA TRŽIŠTA OSIGURANJA U CRNOJ GORI

4.4.1 HERFINDAHL-HIRCHMAN INDEKS

Za utvrđivanje nivoa koncentracije tržišta osiguranja koristi se Herfindahl-Hirschman indeks (HHI)⁵, čija se vrijednost može kretati u intervalu od 0 do 10.000. Vrijednost indeksa koja je bliža nuli označava da tržište ima veliki broj društava približno iste veličine tj. da se radi o tržištu sa visokim nivoom konkurencije. Vrijednost indeksa bliža 10.000 označava da je tržište koncentrisano, odnosno da na tržištu postoji monopol.

Raspon Herfindahl-Hirschman indeksa je:

- 0 – 1.000 → Nekonzentrisano tržište (visok nivo konkurencije);
- 1.000 – 1.800 → Umjerena koncentracija;
- 1.800 – 10.000 → Koncentrisano tržište (monopol).

⁵ HHI se dobija kada se tržišna učešća svakog osiguravajućeg društva pojedinačno kvadriraju i međusobno saberu.

U narednoj tabeli prikazana je gustina osiguranja u zemljama u okruženju, kao i u nekim zemljama Evropske Unije u 2008. godini⁶.

Tabela 7. Gustina osiguranja u zemljama u okruženju i EU u 2008. godini (€)

	Bruto premija per capita (€)
Velika Britanija	4.061,02
Švajcarska	4.344,03
Njemačka	2.001,97
Španija	1.282,48
Slovenija	992,63
Češka	537,54
Austrija	1.942,26
Hrvatska	302,44
Bugarska	121,5
Srbija	93,67 ⁷
Rumunija	111,72
Crna Gora	97,67

Izvor: CEA i ANO

Za tržište osiguranja u Crnoj Gori, u periodu od 2007. do 2009. godine, vrijednost HHI se kreće u granicama koncentrisanog tržišta, jer vrijednosti ovog indeksa pripadaju intervalu od 1.800 do 10.000. Ipak, od 2007. godine se uočava smanjenje vrijednosti indeksa, što ukazuje na kretanja u pravcu povećanja konkurencije i efikasnosti tržišta i smanjenja koncentracije tržišta tj. monopola.

⁶ S obzirom da još uvijek nijesu raspoloživi podaci za 2009. godinu koji se odnose na druge zemlje, radi komparacije u tabeli su prikazani podaci o gustini osiguranja za 2008. godinu.

⁷ Podatak preuzet iz izvještaja o tržištu osiguranja koji je izradila Narodna banka Srbije, preračunavanjem po srednjem kursu nadan 3.12.2008.

Tabela 8. Herfindahl-Hirschman indeks od 2007-2009. godine

Naziv društva	2007.			2008.			2009.		
	Bruto premija	Učešće %	HHI	Bruto premija	Učešće %	HHI	Bruto premija	Učešće %	HHI
Lovćen osiguranje	33.949.502	66,55	4.428,28	36.919.550	60,94	3.713,68	35.798.843	54,60	2.980,75
Sava Montenegro	10.171.028	19,94	397,46	11.357.332	18,75	351,56	10.873.448	16,58	274,99
Grawe osiguranje	4.065.002	7,97	63,49	5.720.050	9,44	89,11	4.944.525	7,54	56,86
Magnat osiguranje	1.576.365	3,09	9,55	2.140.818	3,53	12,46	1.743.472	2,66	7,07
Swiss osiguranje	1.210.535	2,37	5,63	1.991.377	3,29	10,82	2.609.224	3,98	15,83
Delta Generali osiguranje	0	0	0	1.228.516	2,03	4,12	5.050.714	7,70	59,33
Uniqa životno osiguranje	0	0	0	679.855	1,12	1,25	1.181.250	1,80	3,25
Uniqa neživotno osiguranje	0	0	0	385.854	0,64	0,41	2.732.712	4,17	17,37
Merkur osiguranje	0	0	0	55.671	0,09	0,008	423.551	0,65	0,42
Atlas Life	0	0	0	51.233	0,08	0,006	78.173	0,12	0,01
Delta Generali životna osiguranja	0	0	0	47.260	0,08	0,006	134.296	0,20	0,04
Zepter osiguranje	44.681	0,09	0,11	0	0	0	0	0	0,00
UKUPNO	51.017.113	100	4.904,52	60.577.516	100	4.183,43	65.570.208	100	3.415,93

4.4.2 UČEŠĆE DRUŠTAVA ZA OSIGURANJE U BRUTO FAKTURISANOJ PREMIJI

U narednoj tabeli dat je pregled fakturisane bruto premije po društvima:

Tabela 9. Fakturisana bruto premija društava za osiguranje u 2009. godini (€)

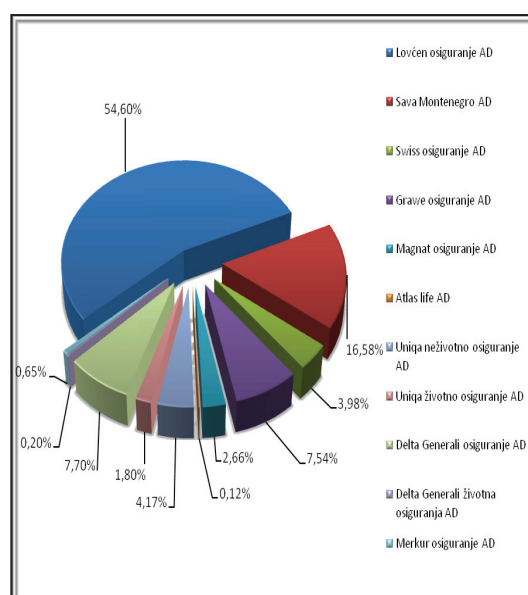
Društvo za osiguranje	2009	Učešće %
Lovćen osiguranje AD	35.798.843	54,60
Sava Montenegro AD	10.873.448	16,58
Swiss osiguranje AD	2.609.224	3,98
Grawe osiguranje AD	4.944.525	7,54
Magnat osiguranje AD	1.743.472	2,66
Atlas Life AD	78.173	0,12
Uniqa neživotno osiguranje AD	2.732.712	4,17
Uniqa životno osiguranje AD	1.181.250	1,80
Delta Generali osiguranje AD	5.050.714	7,70
Delta Generali životna osiguranja AD	134.296	0,20
Merkur osiguranje AD	423.551	0,65
UKUPNO	65.570.208	100,0

Najveće učešće od 54,60% na tržištu osiguranja je ostvarilo Lovćen osiguranje (35,798 mil.eura), što predstavlja smanjenje u odnosu na prethodnu godinu za 3,04 procentna poena, kada je iznosilo 60,94% (36,919 mil.eura).

Dva društva sa najvećom bruto fakturisanim premijom su Lovćen i Sava Montenegro čije tržišno učešće iznosi 71,18% (46,672 mil.eura) u 2009. godini i smanjeno je u odnosu na 2008. godinu za 8,51 procentna poena, kada je iznosilo 79,69% (48,276 mil.eura).

Tri društva sa najvećom bruto fakturisanim premijom su Lovćen, Sava Montenegro i Delta Generali osiguranje čije tržišno učešće iznosi 78,88% (51,723 mil.eura) u 2009. godini. Dakle, primjetan je trend smanjenja koncentracije na tržištu osiguranja Crne Gore, što potvrđuje podatak da je u prethodnoj 2008. godini tržišna zastupljenost tri društva (Lovćen, Sava Montenegro i Grawe) sa najvećom bruto fakturisanim premijom iznosila 89,14% (53,996 mil.eura).

Grafik 4. Tržišno učešće društava za osiguranje u 2009. godini (%)

V STRUKTURA PORTFELJA OSIGURANJA

5.1 STRUKTURA BRUTO PREMIJE OSIGURANJA: ŽIVOTNA I NEŽIVOTNA OSIGURANJA

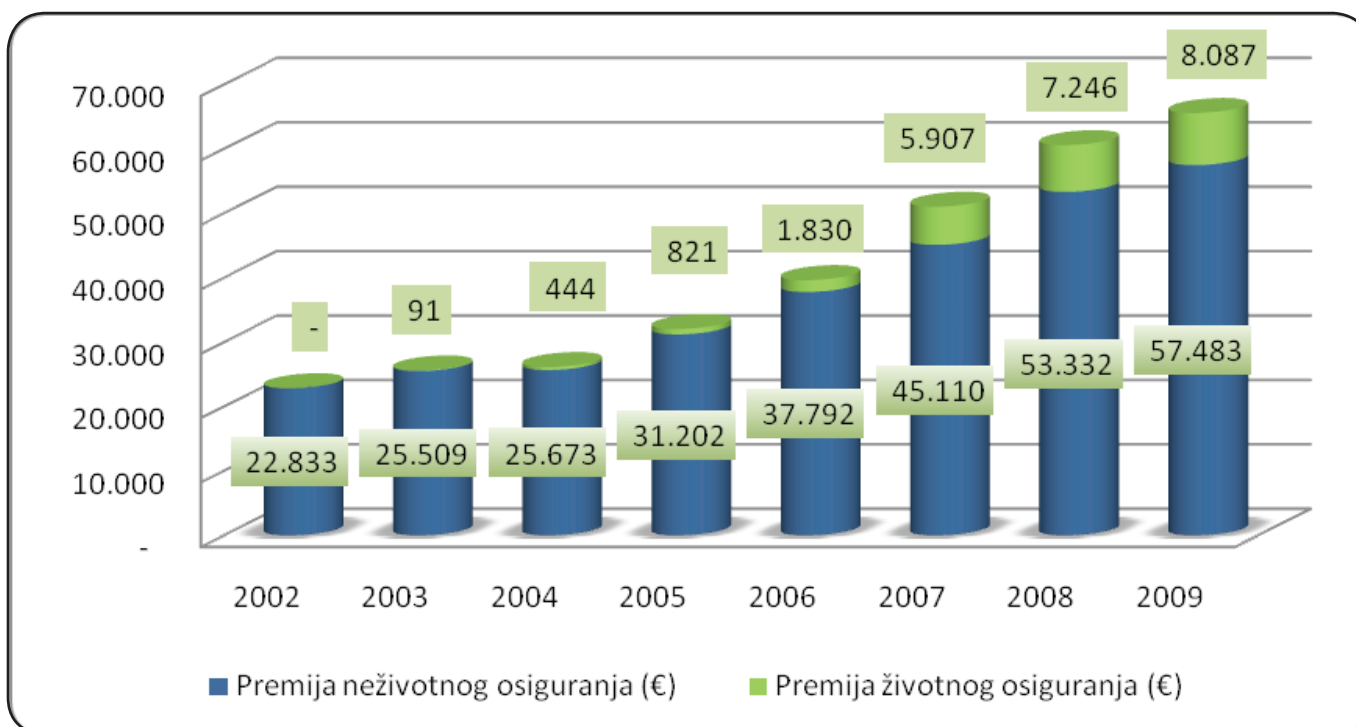
Tržište osiguranja u Crnoj Gori u 2009. godini karakteriše nastavak trenda niskog nivoa životnih osiguranja i dominantno učešće neživotnih osiguranja. U strukturi bruto premije u 2009. godini učešće neživotnih osiguranja iznosilo je 87,67%, dok se učešće životnih blago povećalo sa 11,96% u 2008. na 12,33% u 2009. godini.

Tabela 10. Struktura premije osiguranja u 2008. i 2009. godini

	2008		2009		Index 2009/2008
	Premija (€)	Učešće (%)	Premija (€)	Učešće (%)	
Životno osiguranje	7.245.771	11,96	8.086.671	12,33	111,61
Neživotno osiguranje	53.331.745	88,04	57.483.537	87,67	107,78
UKUPNO	60.577.516	100,00	65.570.208	100	108,24

Na crnogorskom tržištu osiguranja i dalje je primjetno dominantno učešće neživotnih osiguranja, ali je sve zapaženiji i rastući trend učešća životnih, počev od 2003. godine. Posmatrajući period od 2004. do 2009. godine premija neživotnih osiguranja rasla je na godišnjem nivou po prosječnoj stopi od 14,78%, dok je životno osiguranje raslo po prosječnoj stopi od 142,13%. U 2009. godini premija neživotnih osiguranja je ostvarila rast od 7,78%, dok je premija životnih osiguranja porasla za 11,61% u odnosu na prethodnu godinu.

Graik 5. Struktura bruto premije: život vs neživot za period od 2002-2009. godine (000 €)

5.2 STRUKTURA BRUTO PREMIJE OSIGURANJA PO VRSTAMA OSIGURANJA

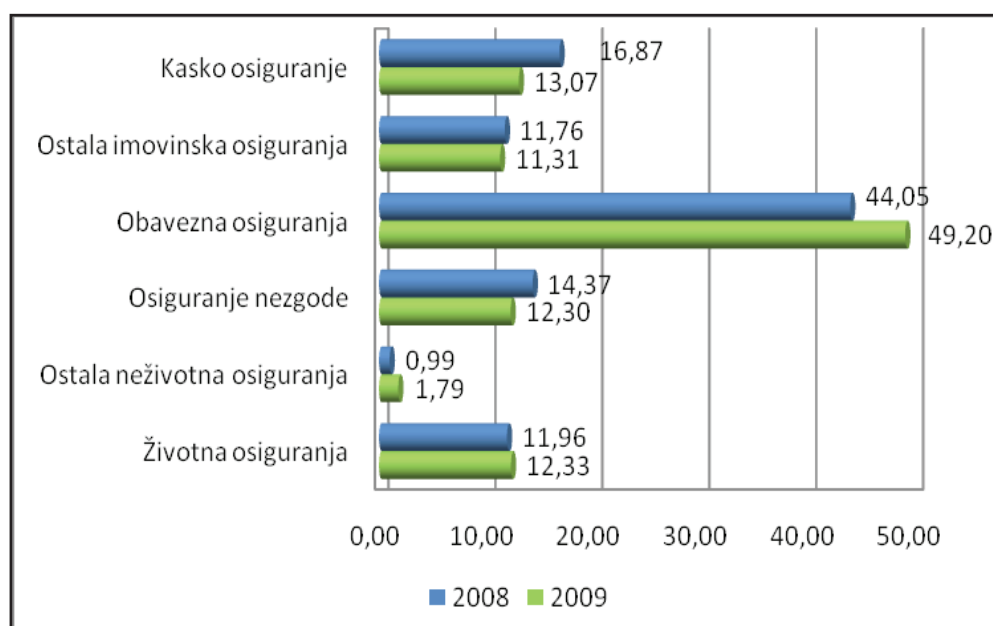
U strukturi bruto premije osiguranja u 2009. godini najznačajnije promjene se odnose na rast učešća obaveznih osiguranja i životnih osiguranja, kao i smanjenje učešća kasko osiguranja i osiguranja nezgode.

Tabela 11. Struktura portfelja osiguranja po vrstama osiguranja u 2008. i 2009. godini

	2008		2009		Index 2009/2008
	Iznos (€)	Učešće (%)	Iznos (€)	Učešće (%)	
Kasko osiguranje	10.216.882	16,87	8.568.134	13,07	83,86
Ostala imovinska osiguranja	7.124.404	11,76	7.416.866	11,31	104,11
Obavezna osiguranja	26.683.547	44,05	32.259.842	49,20	120,90
Osiguranje nezgode	8.705.777	14,37	8.062.403	12,30	92,61
Ostala neživotna osiguranja	601.135	0,99	1.176.291	1,79	195,68
Životna osiguranja	7.245.771	11,96	8.086.671	12,33	111,61
UKUPNO	60.577.516	100	65.570.208	100	108,24

Posmatrajući strukturu bruto premije najveću zastupljenost i dalje imaju obavezna osiguranja sa učešćem od 49,20%, koja su u 2009. godini porasla za 20,90%, dok su kasko osiguranje i osiguranje nezgode zabilježili pad. Premija kasko osiguranja motornih vozila u 2009. godini je smanjena za 1.648.748 eura, odnosno za 16,14%, dok je premija osiguranja nezgode smanjena za 643.374 eura, odnosno za 7,39%.

Grafik 6. Struktura bruto premije osiguranja po vrstama osiguranja u 2008. i 2009. godini (%)

5.3 OBAVEZNA OSIGURANJA

Zakonom o obaveznom osiguranju u saobraćaju ("Sl. list RCG" br. 46/07) su propisane vrste obaveznog osiguranja i to:

- Osiguranje putnika u javnom saobraćaju od posljedica nesrećnog slučaja;
- Osiguranje vlasnika odnosno korisnika motornih vozila od odgovornosti za štetu prčinjenu trećim licima;
- Osiguranje vlasnika odnosno korisnika vazduhoplova od odgovornosti za štetu prčinjenu trećim licima i
- Osiguranje vlasnika odnosno korisnika plovniha objekata od odgovornosti za štetu prčinjenu trećim licima.

Ukupna premija obaveznih osiguranja u 2009. godini je iznosila 32,259 mil.eura što predstavlja povećanje u odnosu na 2008. godinu od 20,90%. Obaveznim osiguranjem u Crnoj Gori bavilo se šest društava, od kojih je najveće učešće u bruto premiji obaveznih osiguranja ostvarilo Lovćen osiguranje sa 52,74%.

Tabela 12. Premija obaveznog osiguranja po društvima u 2009. godini

	Premija (€)	Učešće (%)
Lovćen osiguranje	17.012.560	52,74
Sava Montenegro	7.660.631	23,75
Swiss osiguranje	612.727	1,90
Magnat osiguranje	1.743.472	5,40
Uniqa neživotno osiguranje	1.959.908	6,08
Delta Generali osiguranje	3.270.543	10,14
UKUPNO	32.259.842	100

5.4 ŽIVOTNA OSIGURANJA

Životna osiguranja predstavljaju osnovni razvojni faktor tržišta osiguranja Crne Gore.

Životna osiguranja u Crnoj Gori su nastavila trend rasta. Bruto fakturisana premija životnih osiguranja u 2009. godini iznosila je 8,086 mil.eura i povećana je za 840.900 eura, odnosno za 11,61% u odnosu na 2008. godinu kada je iznosila 7,245 mil.eura. Broj životno osiguranih lica u 2009. godini je iznosio 33.168, što predstavlja povećanje od 2,64% u odnosu na prethodnu godinu.

Tabela 14. Prikaz broja osiguranih lica životnog osiguranja u 2008. i 2009. godini

Ukupan broj osiguranih lica			
	2008	2009	Promjena u %
UKUPNO	32.315	33.168	2,64

U strukturi premije obaveznih osiguranja najveći udio ima osiguranje autoodgovornosti koje čini 96,56% ukupne premije obaveznih osiguranja u 2009. godini. Premija osiguranja od autoodgovornosti u 2009. godini je iznosila 31,149 mil.eura. Najveće učešće u premiji AO su ostvarili: Lovćen osiguranje sa 51,32%, Sava Montenegro sa 24,38% i Delta Generali osiguranje sa 10,48%.

Tabela 13. Učešće fakturisane bruto premije autoodgovornosti (AO) za 2009. godinu po društvima za osiguranje

	Fakturisana bruto premija AO (€)	Učešće (%)
Lovćen osiguranje	15.984.602	51,32
Sava Montenegro	7.593.542	24,38
Magnat osiguranje	1.743.472	5,60
Delta Generali osiguranje	3.264.768	10,48
Uniqa neživotno osiguranje	1.949.917	6,26
Swiss osiguranje	612.727	1,97
UKUPNO	31.149.029	100

Analizom tržišta životnog osiguranja, usljed uticaja ekonomske krize, primjetan je porast broja storniranih i redukovanih ugovora životnog osiguranja, što je za posledicu imalo usporavanje stope rasta bruto premije životnog osiguranja u 2009. godini.

Broj storniranih polisa na 31.12.2009. godine iznosio je 3.273 i porastao je za 7,52% u odnosu na 2008. godinu kada je iznosio 3.044. Broj redukovanih polisa se u 2009. godini udvostručio u odnosu na 2008. godinu (353) i iznosio je 956.

VI STRUKTURA AKTIVE

Vrijednost ukupne aktive na nivou svih društava za osiguranje, na 31.12.2009. godine, iznosila je 105,298 mil.eura, što predstavlja povećanje za 6,56% u odnosu na vrijednost ukupne aktive u 2008. godini. U strukturi ukupne aktive najveće učešće od 29,96% imaju kratkoročni finansijski plasmani, potom dugoročni finansijski plasmani sa 24,26%, potraživanja sa 16,94% i osnovna sredstva sa 13,47%.

Tabela 15. Struktura aktive društava za osiguranje u 2008. i 2009. godini

	2008		2009		Index 2009/2008
	Iznos (€)	Učešće (%)	Iznos (€)	Učešće (%)	
Nematerijalna imovina	1.021.300	1,03	671.110	0,64	65,71
Osnovna sredstva	23.697.346	23,98	14.182.231	13,47	59,85
Dugoročni finansijski plasmani	20.365.572	20,61	25.540.909	24,26	125,41
Kratkoročni finansijski plasmani	21.885.277	22,15	31.547.561	29,96	144,15
Gotovinski ekvivalenti i gotovina	11.895.001	12,04	6.037.693	5,73	50,76
Potraživanja	16.911.516	17,11	17.835.404	16,94	105,46
Aktivna vremenska razgraničenja	2.877.900	2,91	6.025.481	5,72	209,37
Ostalo	165.682	0,17	3.458.100	3,28	2.087,19
UKUPNO	98.819.594	100	105.298.489	100	106,56

U 2009. godini najveći rast su zabilježili kratkoročni finansijski plasmani (44,15%) i dugoročni finansijski plasmani (25,41%). Takođe, i potraživanja su zabilježila rast od 5,46%, dok se njihovo učešće u ukupnoj aktivni smanjilo na 16,94%. Značajnija izmjena u ukupnoj aktivni sektora osiguranja u Crnoj Gori odnosi se na smanjenje iznosa sredstava na poslovnim računima društava za osiguranje za 49,24%. Takođe, iznos osnovnih sredstava je smanjen za 40,15% i nematerijalne imovine za 34,29%.

Do pada osnovnih sredstava od 40,15% najvećim dijelom došlo je usljed promjene računovodstvene politike kod jedne osiguravajuće kompanije u dijelu nekretnina i opreme, kao i usljed izvršenog prenosa sa nekretnina i opreme na investicionu nekretninu. Kao posljedica navedenog došlo je do rasta dugoročnih finansijskih plasmana za 25,41%.

Izmjene aktive sektora osiguranja u pogledu povećanja kratkoročnih finansijskih plasmana osiguravajućih kompanija, kao i smanjenja sredstava na poslovnim računima, posljedica su aktivnosti usklađivanja društava i ulaganja sredstava rezervi u skladu sa *Pravilnikom o ograničenjima deponovanja i ulaganja sredstava tehničkih rezervi i garantne rezerve društva za osiguranje*, koji je usvojen tokom 2009. godine.

Rast aktivnih vremenskih razgraničenja se uglavnom odnosio na razgraničenje troškova pribave koje je članom 102. Zakona o osiguranju omogućeno društvima. Kategorija "ostalo" u aktivni najvećim dijelom se odnosi na udio reosiguranja i saosiguranja u tehničkim

rezervama. Značajan rast kategorije „ostalo“ posljedica je promjene principa iskazivanja tehničkih rezervi od strane osiguravajućih kompanija sa neto principa na bruto princip.

Grafik 7. Struktura aktive društava za osiguranje u 2008. i 2009. godini (%)

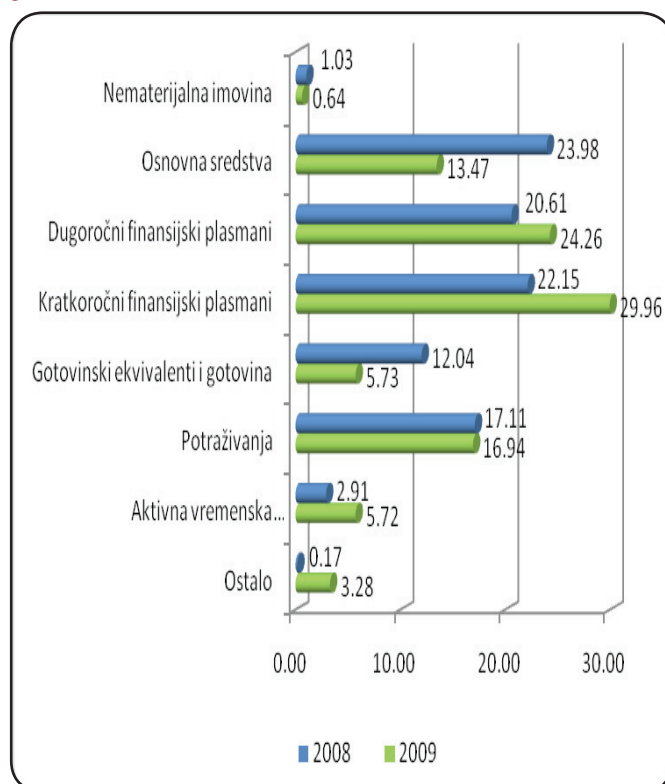

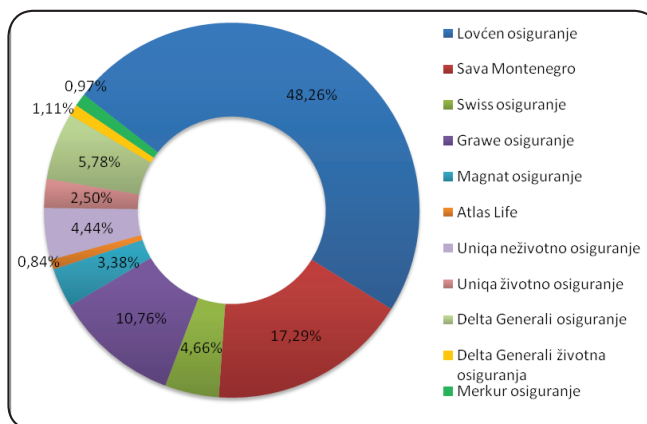
Tabela 16. Učešće društava za osiguranje u ukupnoj aktivni sektora osiguranja u 2008 i 2009. godini (%)

Društvo	2008	2009	Promjena u %
Lovćen osiguranje	59,20%	48,26%	-12,80%
Sava Montenegro	14,34%	17,29%	3,65%
Swiss osiguranje	3,78%	4,66%	1,07%
Grawe osiguranje	8,27%	10,76%	2,72%
Magnat osiguranje	3,36%	3,38%	0,16%
Atlas Life	1,25%	0,84%	-0,37%
Uniqa neživotno osiguranje	3,08%	4,44%	1,54%
Uniqa životno osiguranje	1,39%	2,50%	1,21%
Delta Generali osiguranje	3,53%	5,78%	2,49%
Delta Generali životna osiguranja	0,86%	0,97%	0,15%
Merkur osiguranje	0,94%	1,11%	0,19%
UKUPNO	100%	100%	-

Posmatrajući zastupljenost pojedinih društava u ukupnoj aktivni sektora

osiguranja, primjećuje se da najveće učešće od 48,26% i dalje ima Lovćen osiguranje, zatim slijede Sava Montenegro sa 17,29% i Grawe osiguranje sa 10,76%. U odnosu na 2008. godinu, značajan pad učešća u ukupnoj aktivni društava zabilježilo je Lovćen osiguranje i to za 12,80 procentnih poena, dok je značajan rast učešća zabilježilo Sava Montenegro i to za 3,65 procentna poena.

Grafik 8. Učešće aktive društava za osiguranje u ukupnoj aktivni sektora osiguranja u 2009. godini (%)

VII STRUKTURA PASIVE

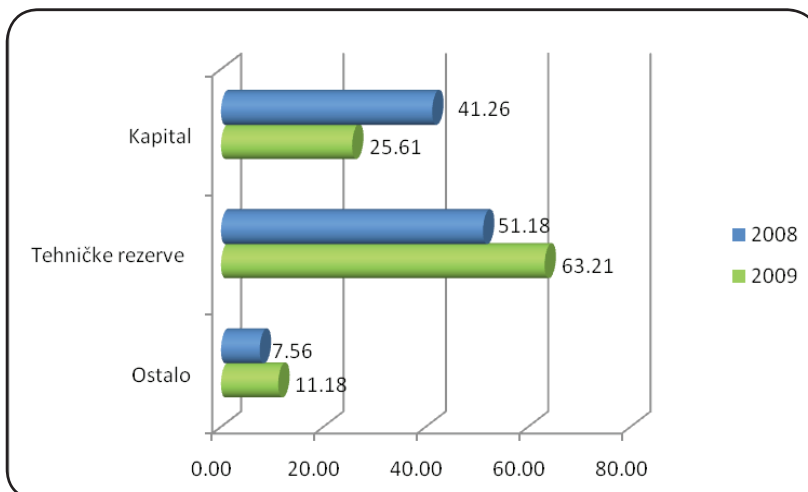
Vrijednost ukupne pasive na nivou svih društava za osiguranje u Crnoj Gori na 31.12.2009. godine iznosila je 105,298 mil.eura, što predstavlja povećanje za 6,56% u odnosu na vrijednost ukupne pasive u 2008. godini, kada je iznosila 98,819 mil. eura.

Tabela 17. Struktura pasive društava za osiguranje u 2008. i 2009. godini

	2008		2009		Index 2008/2009
	Iznos (€)	Učešće (%)	Iznos (€)	Učešće (%)	
Kapital	40.769.076	41,26	26.966.965	25,61	66,15
Tehničke rezerve	50.581.178	51,18	66.562.779	63,21	131,60
Ostalo	7.469.340	7,56	11.768.746	11,18	157,56
UKUPNO	98.819.594	100	105.298.489	100	106,56

U ukupnoj vrijednosti pasive sektora osiguranja u 2009. godini najveće učešće od 63,21% imale su tehničke rezerve, a zatim kapital od 25,61%. Društva za osiguranje su u 2009. godini formirala tehničke rezerve u iznosu od 65,562 mil.eura, dok je kapital društava za osiguranje iznosio 26,966 mil. eura. Ostale obaveze društava za osiguranje učestvovala su u ukupnoj pasivi sa 11,18% i iznosile su 11,768 mil.eura.

Grafik 9. Struktura pasive društava za osiguranje u 2008. i 2009. godini (%)

Analizom pasive društava za osiguranje ustanovljeno je da je pad kapitala od 33,85% u odnosu na prethodnu godinu najvećim dijelom izazvan ostvarenim gubicima u poslovanju osiguravajućih kompanija, kao i promjenom računovodstvene politike (prelazak sa modela revalorizacije vrijednosti na model nabavne vrijednosti) jedne osiguravajuće kuće, što je direktno uticalo na pad revalorizacionih rezervi.

Donošenje odgovarajuće podzakonske regulative i strožiji zahtjevi regulatora u dijelu adekvatnog utvrđivanja

nivoa tehničkih rezervi dovele su do povećanja tehničkih rezervi za 31,6% u odnosu na prethodnu godinu.

Rast kategorije „ostalo“ u pasivi bilansa stanja odnosi se na rast obaveza koje dospijevaju na naplatu u narednom periodu, odnosno na rast obaveza po osnovu šteta, po osnovu ugovora o reosiguranju i saosiguranju, po osnovu otpremnina i jubilarnih nagrada i neiskorišćenih godišnjih odmora, kao i obaveza po osnovu dugoročnih i kratkoročnih kredita.

7.1 TEHNIČKE REZERVE

Prema Zakonu o osiguranju, društva za osiguranje su obavezna da formiraju tehničke rezerve koje se koriste za pokriće obaveza iz obavljanja poslova osiguranja.

Društvo za osiguranje koje obavlja poslove jedne ili više vrsta životnih osiguranja utvrđuje tehničke rezerve za prenosne premije, rezervisane štete, učešće u dobitku i matematičku rezervu. Društvo za osiguranje koje obavlja poslove neživotnih osiguranja utvrđuje tehničku rezervu za prenosne premije, rezervisane štete i rezerve za izravnanje rizika.

Prenosne premije se formiraju iz ukupne premije osiguranja, odvojeno za svaku vrstu osiguranja, srazmjerno vremenu trajanja osiguranja, a služe za pokriće obaveza koje će nastati u narednom obračunskom periodu.

Rezervisane štete se obrazuju u visini procijenjenog iznosa obaveza za nastale prijavljene, a neriješene štete i nastale neprijavljene štete u tekućem periodu.

Matematička rezerva se formira u visini sadašnje vrijednosti budućih obaveza društva umanjene za sadašnju vrijednost budućih obaveza ugovarača osiguranja (premija osiguranja) i izračunava se za svaki pojedinačni ugovor.

Rezerve za izravnanje rizika (RIR) obrazuju se na teret rashoda društva za osiguranje, posebno za svaku vrstu neživotnih osiguranja i koriste se za vremensko izravnanje toka šteta u pojedinim vrstama osiguranja. Rezerve za izravnanje rizika se obrazuju na osnovu standardnog odstupanja mjerodavnih tehničkih rezultata u tekućem obračunskom periodu od prosječnog mjerodavnog tehničkog rezultata za svaku vrstu neživotnih osiguranja kojom se društvo za osiguranje bavi u posmatranom periodu.

Tehničke rezerve na dan 31. decembar 2009. godine na nivou sektora osiguranja iznosile su 66,562 mil.eura, što predstavlja porast od 31,60% u odnosu na 2008. godinu.

Tabela 18. Struktura tehničkih rezervi društava za osiguranje u 2007, 2008. i 2009. godini

	2007		2008		Index 2008/2007	2009		Index 2009/2008
	Iznos (€)	Učešće %	Iznos (€)	Učešće %		Iznos (€)	Učešće %	
Matematička rezerva	2.997.155	8,41	4.886.047	9,66	163,02	9.255.438	13,90	189,43
RIR	-	-	1.771.854	3,5	-	1.418.754	2,13	97,25
Rezervisane štete	17.995.646	50,49	22.605.986	44,69	125,62	32.575.999	48,94	144,10
Prenosne premije	14.646.275	41,10	21.317.291	42,14	145,55	23.008.197	34,57	107,93
Rezerve za učešće u dobiti	-	-	-	-	-	304.390	0,46	-
UKUPNO	35.639.076	100	50.581.178	100	141,93	66.562.778	100	131,60

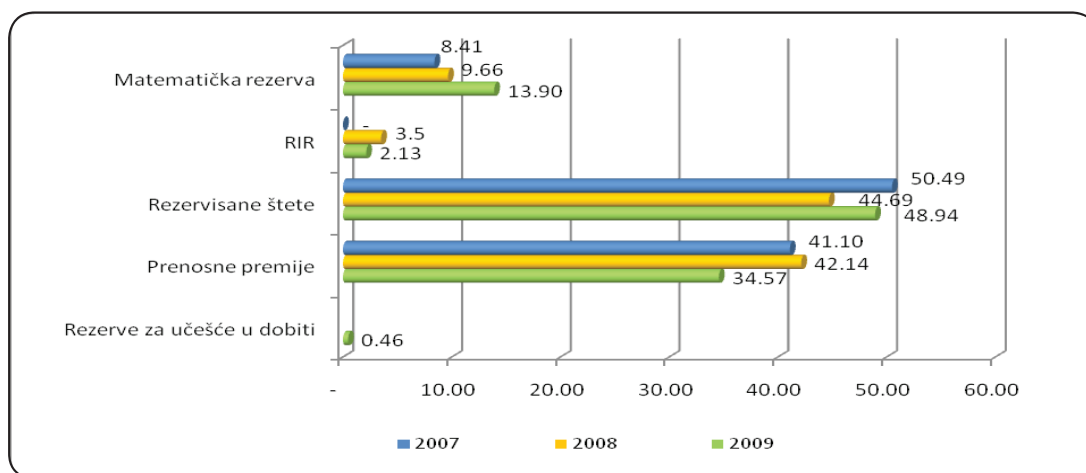
U strukturi tehničkih rezervi u 2009. godini najviše sredstava je izdvojeno za rezervisane štete u iznosu od 32,575 mil.eura, koje čine 48,94% ukupnih tehničkih rezervi. Izdvajanja za rezervisane štete ostvarila su rast od 44,1% u odnosu na 2008. godinu. Drugu po veličini

stavku činile su prenosne premije u iznosu od 23,008 mil.eura koje su zabilježile rast od 7,93% i čine 34,57% ukupne vrijednosti tehničkih rezervi.

Najveći rast od 89,43%, u odnosu na 2008. godinu,

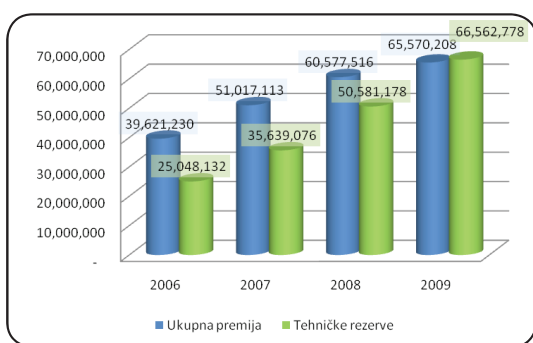
zabilježile su matematičke rezerve, koje u 2009. godini iznose 9,255 mil.eura, odnosno 13,9% ukupnih tehničkih rezervi. U 2009. godini se nastavio trend izdvajanja rezervi za izravnjanje rizika osiguravajućih društava koji je započeo 2008. godine, i one su iznosile 1,418 mil.eura, odnosno 2,13% ukupnog iznosa tehničkih rezervi.

Grafik 10. Struktura tehničkih rezervi društava za osiguranje u 2007, 2008. i 2009. godini (%)

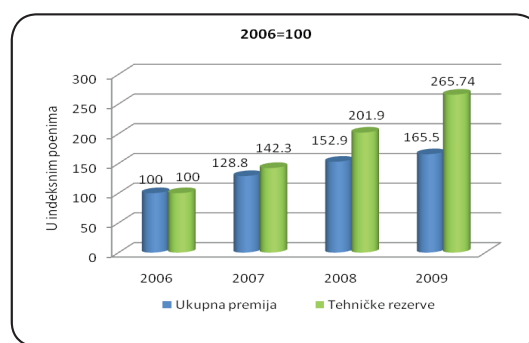

Značajan pokazatelj rezultata preduzetih aktivnosti na stabilizaciji i uređivanju tržišta osiguranja predstavlja kretanje tehničkih rezervi i ukupne premije. Brži rast tehničkih rezervi od ukupne premije, ukazuje na prihvatanje osiguravača da realnije procjenjuju ove rezerve, čime se u značajnoj mjeri štite interesi osiguranika i korisnika osiguranja. Narednim grafikonom je prikazan rast tehničkih rezervi i ukupne premije u posljednje tri godine, posmatrano u odnosu na bazu 2006. godinu.

Grafik 11. Kretanje ukupne premije i tehničkih rezervi 2006-2009. godine (€)

Grafik 12. Kretanje indexa ukupne premije i tehničkih rezervi 2006-2009. godine (2006=100)

U 2009. godini društva za osiguranje u Crnoj Gori su rezervisala 2,1962 puta veći iznos od bruto izdataka po osnovu šteta, čime je ovaj pokazatelj povećan u odnosu na 2008. godinu, kada je iznosio 2,1267.

Tabela 19. Odnos tehničke rezerve i bruto riješenih šteta u 2008. i 2009. godini

	Tehničke rezerve (€)	Bruto riješene štete (€)	%
Ukupno za 2008. godinu	50.581.178	23.783.612	212,67
Ukupno za 2009. godinu	66.562.778	30.307.966	219,62

VIII DEPONOVANJE I ULAGANJE SREDSTAVA TEHNIČKIH I GARANTNIH REZERVU

8.1 DEPONOVANJE I ULAGANJE SREDSTAVA TEHNIČKIH REZERVU

Prema Zakonu o osiguranju, društva su obavezna da sredstva tehničkih rezervu deponuju i ulažu u:

- hartije od vrijednosti koje su izdate od strane Crne Gore, centralnih banaka i vlada stranih zemalja i koje imaju ocjenu najmanje A, odnosno njen ekvivalent, dodijeljenu od strane opšteprihvaćenih, međunarodno priznatih agencija za dodjelu rejtinga;
- obveznice, odnosno druge dužničke hartije od vrijednosti kojima se trguje na organizovanom tržištu hartija od vrijednosti u Crnoj Gori;
- obveznice, odnosno druge dužničke hartije od vrijednosti kojima se ne trguje na organizovanom tržištu hartija od vrijednosti, ako je izdavalac pravno lice sa sjedištem u Crnoj Gori;
- akcije kojima se trguje na organizovanom tržištu hartija od vrijednosti u Crnoj Gori;
- kod banaka sa sjedištem u Crnoj Gori.

Tokom 2009. godine je usvojen Pravilnik o ograničenjima deponovanja i ulaganja sredstava tehničkih rezervu i garantne rezerve društava za osiguranje, kojim se definišu oblici plasmana sredstava rezervu i ograničenja u pogledu ulaganja u propisane oblike imovine, zavisno od toga da li se društvo bavi životnim ili neživotnim osiguranjima. Pravilnikom je propisano da se sredstva tehničkih rezervu deponuju i ulažu, pored oblika iz člana 90 Zakona o osiguranju, i u:

- nepokretnosti upisane u katastar nepokretnosti u Crnoj Gori ako je njihova kupovna cijena određena na osnovu procjene ovlašćenog procjenitelja i ako donose prihod ili se može očekivati prihod;

- dužničke hartije od vrijednosti koje su emitovane od strane druge države, centralne banke druge države ili međunarodne finansijske organizacije, odnosno u hartije od vrijednosti za koje je garanciju izdala druga država ili centralna banka druge države, ako imaju kreditni rejting koji su agencije za procjenu boniteta Standard & Poor's ili Fitch - IBCA utvrdile sa najmanje "BBB", odnosno Moody's sa najmanje "Baa3";
- dužničke hartije od vrijednosti stranih pravnih lica kojima se trguje na berzanskom tržištu u državama u kojima su registrovana, pod uslovom da su im agencije za procjenu boniteta Standard & Poor's ili Fitch-IBCA utvrdile kreditni rejting sa najmanje "BBB", odnosno Moody's sa najmanje "Baa3";
- akcije stranih pravnih lica pod uslovom da su najmanje posljednje dvije godine uvrštene u berzansku kotaciju i ako imaju kreditni rejting koji su agencije za procjenu boniteta Standard & Poor's ili Fitch - IBCA utvrdile sa najmanje "BBB", odnosno Moody's sa najmanje "Baa3";

Predmet kontrole Agencije za nadzor osiguranja, sa aspekta poštovanja Zakona i Pravilnika, predstavlja deponovanje i ulaganje sredstava neto tehničkih rezervu osiguravajućih kompanija, koje su u 2009. godini iznosile 63,014 mil.eura. **Bruto tehničke rezerve** na dan 31. decembar 2009. godine na nivou cjelokupnog sektora osiguranja iznosile su 66,562 mil.eura, što ukazuje da je udio reosiguravača u tehničkim rezervama iznosio 5,33% (odnosno 3,548 mil.eura).

Tabela 20. Struktura neto i bruto tehničkih rezervu društava za osiguranje u 2009. godini

	Neto tehničke rezerve		Bruto tehničke rezerve	
	Iznos (€)	Učešće	Iznos (€)	Učešće
Matematička rezerva	9.185.854	14,58	9.255.438	13,90
RIR	1.418.754	2,25	1.418.754	2,13
Rezervisane štete	30.797.755	48,87	32.575.999	48,94
Prenosna premija	21.307.973	33,81	23.008.197	34,57
Rezerve za učešće u dobiti	304.390	0,48	304.390	0,46
UKUPNO	63.014.726	100	66.562.778	100

Grafik 13. Struktura bruto i neto tehničkih rezervi društava za osiguranje u 2009. godini (%)

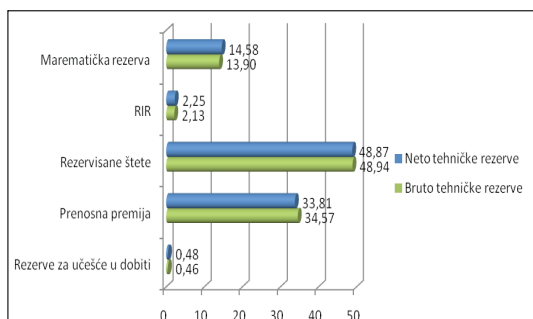

Tabela 21. Bruto i neto tehničke rezerve po grupama osiguranja u 2009.godini (€)

	Neto tehničke rezerve		Bruto tehničke rezerve	
	Iznos (€)	Učešće	Iznos (€)	Učešće
Životna osiguranja	10.426.313	16,55	10.663.224	16,02
Neživotna osiguranja	52.588.414	83,45	55.899.554	83,98
Ukupno	63.014.726	100	66.562.779	100

Tabela 22. Struktura deponovanja i ulaganja sredstava tehničkih rezervi u propisane oblike imovine u 2009 godini

	Životno osiguranje		Neživotno osiguranje		Ukupno	
	Iznos (€)	Učešće %	Iznos (€)	Učešće %	Iznos (€)	Učešće %
Akcije	364.277	3,49	2.158.154	6,28	2.522.431	5,63
Obveznice	179.579	1,72	2.068.572	6,02	2.248.151	5,02
Depoziti	8.430.643	80,87	19.892.405	57,90	28.323.049	63,25
Investicione nekretnine	1.296.158	12,43	8.356.226	24,32	9.652.384	21,55
HOV inostranog emitenta	0	0	0	0	0	0
Gotovina	154.438	1,48	1.881.654	5,48	2.036.092	4,55
Ukupno	10.425.096	100	34.357.012	100	44.782.108	100

Analizom deponovanja i ulaganja sredstava tehničkih rezervi osiguravajućih kompanija u 2009. godini, izvodi se sljedeći zaključak:

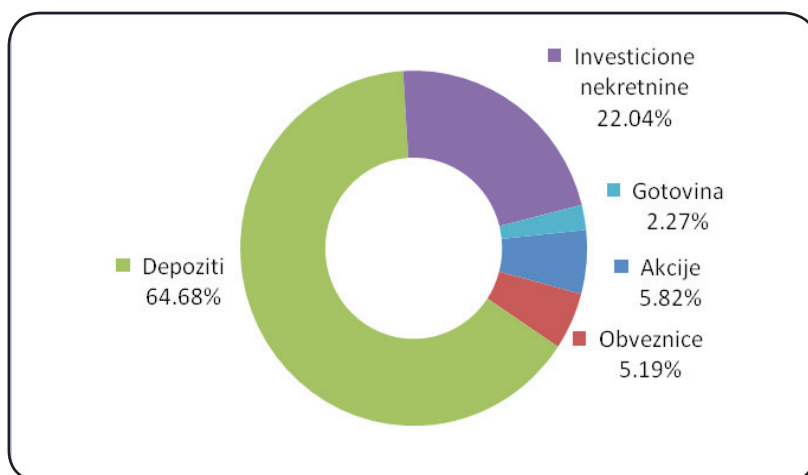
- na nivou sektora osiguranja Crne Gore, u skladu sa propisanim oblicima imovine (ne poštujući ograničenja propisana Pravilnikom) deponovano je i uloženo 44.782.108 eura sredstava neto tehničkih rezervi, odnosno 71,07% ukupnih neto tehničkih rezervi, dok je u skladu sa propisanim oblicima imovine i poštujući ograničenja propisana Pravilnikom, deponovano i uloženo 43.305.799 eura neto tehničkih rezervi, tj. 68,72% ukupnih neto tehničkih rezervi;
- osiguravajuće kompanije koje se bave poslovima životnih osiguranja, u propisane oblike imovine plasirale su 10.425.096 eura sredstava neto tehničkih rezervi (99,99% ukupnih neto tehničkih rezervi životnih osiguranja), dok su, poštujući propisane oblike imovine i propisana ograničenja, plasirale 10.379.938 eura sredstava neto tehničkih rezervi, (99,56% ukupnih neto tehničkih rezervi životnih osiguranja);
- osiguravajuće kompanije koje se bave poslovima neživotnih osiguranja su izvršile ulaganje sredstava tehničkih rezervi u propisane oblike imovine u iznosu od 34.357.012 eura (65,33% ukupnih neto tehničkih rezervi neživotnih osiguranja), dok je ulaganje sredstava tehničkih rezervi u propisane oblike imovine, i poštujući Pravilnikom propisana ograničenja iznosilo 32.925.861 eura, (62,61% ukupnih neto tehničkih rezervi neživotnih osiguranja).

Tabela 23. Struktura deponovanja i ulaganja sredstava neto tehničkih rezervi društava u skladu sa ograničenjima propisanim Pravilnikom u 2009. godini

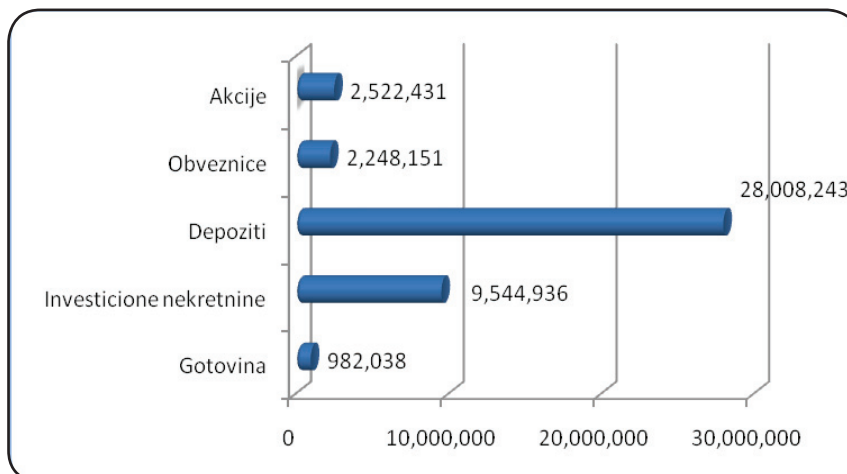
	Životno osiguranje		Neživotno osiguranje		Ukupno	
	Iznos (€)	Učešće %	Iznos (€)	Učešće %	Iznos (€)	Učešće %
Akcije	364.277	3,51	2.158.154	6,55	2.522.431	5,82
Obveznice	179.579	1,73	2.068.572	6,28	2.248.151	5,19
Depoziti	8.430.643	81,22	19.577.599	59,46	28.008.243	64,68
Investicione nekretnine	1.296.158	12,49	8.248.778	25,05	9.544.936	22,04
HOV inostranog emitenta	0	0	0	0	0	0
Gotovina	109.280	1,05	872.758	2,65	982.038	2,27
Ukupno	10.379.938	100	32.925.861	100	43.305.799	100

Sredstva tehničkih rezervi koja su društva za osiguranje uložila poštujući oblike propisane Zakonom i Pravilnikom o ograničenjima deponovanja i ulaganja sredstava tehničkih rezervi i sredstava garantne rezerve društva za osiguranje iznose 43,305 mil.eura. U ukupnoj strukturi ulaganja i deponovanja sredstava tehničkih rezervi, u oblike imovine propisane Zakonom i Pravilnikom, najveći udio od 64,68% imaju depoziti, koji iznose 28,008 mil.eura. Investicione nekretnine učestvuju sa 22,04% ili 9,544 mil.eura, akcije sa 5,82% tj. 2,522 mil.eura, obveznice sa 5,19% tj. 2,248 mil.eura, dok je gotovina iznosila 982.038 eura ili 2,27%.

Grafik 14. Struktura deponovanja i ulaganja sredstava tehničkih rezervi u skladu sa ograničenjima propisanim Pravilnikom u 2009. godini (%)

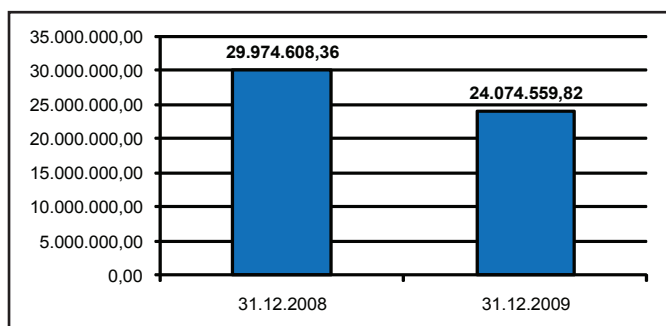
Grafik 15. Struktura deponovanja i ulaganja sredstava tehničkih rezervi u skladu sa ograničenjima propisanim Pravilnikom u 2009. godini (€)

8.2 DEPONOVANJE I ULAGANJE SREDSTAVA GARANTNIH REZERVU

Prema Zakonu o osiguranju, društva su obavezna da imaju garantnu rezervu radi obezbjeđenja urednog izvršavanja svojih obaveza. Ukupan iznos garantne rezerve ne može biti manji od novčanog iznosa osnovnog kapitala utvrđenog u članu 21 Zakona o osiguranju. U 2009. godini ukupan iznos garantnih rezervi društava za osiguranje je iznosio 24,075 mil.eura, što je za 19,68% manje u odnosu na 2008. godinu kada je garantna rezerva iznosila 29,975 mil.eura, što je prvenstveno posljedica ostvarenih gubitaka društava za osiguranje.

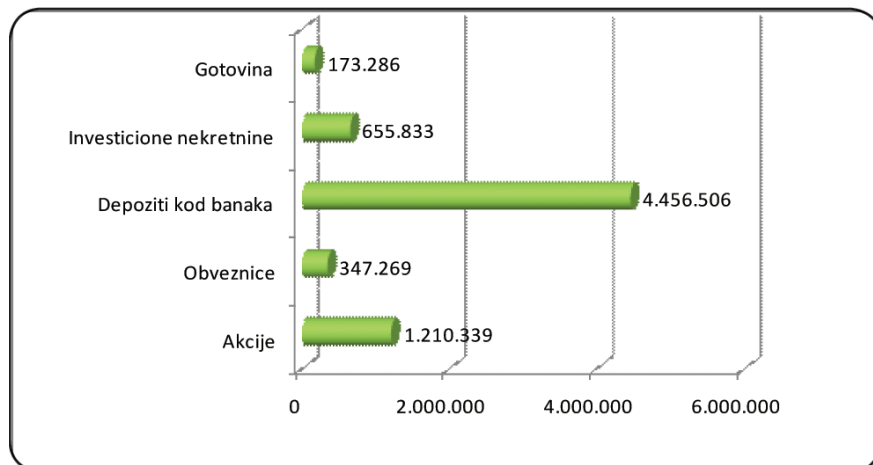
Grafik 16. Ukupna garantna rezerva u 2008. i 2009. godini (€)

Društva za osiguranje su obavezna da jednu trećinu garantne rezerve deponuju i ulažu u iste oblike koje je Zakon i Pravilnik propisao za tehničke rezerve. Društva za osiguranje su u oblike imovine propisane Zakonom i Pravilnikom uložili 85,27% jedne trećine garantnih rezervi, pri čemu su ispoštovala sva propisana ograničenja.

Oblici imovine u koje su društva za osiguranje deponovala i ulagala jednu trećinu sredstava garantne rezerve prikazani su na sljedećim graficima.

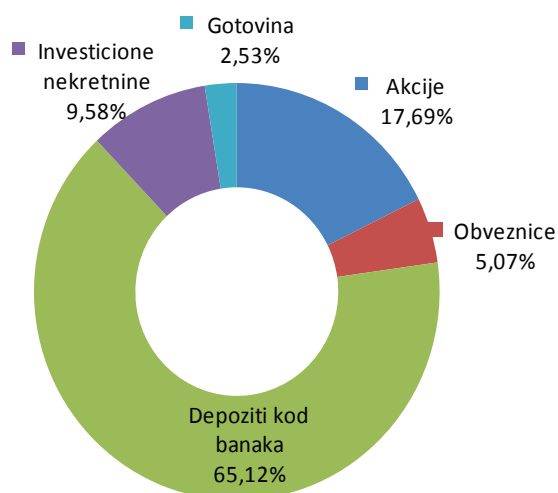
Grafik 17. Struktura ulaganja i deponovanja jedne trećine sredstava garantnih rezervi u 2009.godini (€)

Analizom deponovanja i ulaganja jedne trećine sredstava garantne rezerve osiguravajućih kompanija u 2009. godini, izvodi se zaključak da je na nivou sektora osiguranja Crne Gore, u skladu sa propisanim oblicima imovine i poštujući ograničenja propisana Pravilnikom plasirano 4.456.506 eura u depozite kod banaka, odnosno 65,12% jedne trećine garantne rezerve.

Poштуjući sva propisana ograničenja plasirano je 1.210.339 eura u akcije, tj. 17,69% jedne trećine garantne rezerve, dok je u investicione nekretnine uloženo 655.833 eura, odnosno 9,58%. Ostatak jedne trećine garantne rezerve uloženo je u obveznice u iznosu od 347.269 eura, odnosno 5,07% jedne trećine garantne rezerve, i u gotovinu 2,53%, odnosno 173.286 eura.

Grafik 18. Struktura ulaganja i deponovanja jedne trećine sredstava garantnih rezervi u 2009. godini (%)

IX FINANSIJSKI REZULTAT POSLOVANJA

Društva za osiguranje su, prema Zakonu o osiguranju, dužna da iskazuju dobit i gubitak po vrstama osiguranja (posebno za sve vrste životnih i sve vrste neživotnih osiguranja) i posebno za poslove reosiguranja.

Djelatnost osiguranja u 2009. godini je ostvarila gubitak od 9,199 mil.eura, što je više od zabilježenog gubitka u prethodnoj godini za 4,955 mil.eura, kada je gubitak iznosio 4,244 mil.eura.

Od jedanaest društava za osiguranje koja su poslovala u 2009. godini, pet društava su ostvarila dobit u iznosu od 2.286 mil.eura, dok je ostalih šest osiguravajućih društava ostvarilo gubitak od 11,485 mil.eura.

U 2009. godini pozitivno su poslovali Grawe, Magnat, Swiss osiguranje, Delta Generali neživotno osiguranje i Merkur osiguranje, od kojih je najveću neto dobit ostvarilo Grawe osiguranje u iznosu od 1,617 mil.eura.

Tabela 24. Neto dobitak/gubitak osiguravajućih društava za 2009. godinu

	Neto dobitak /gubitak (€)
Lovćen osiguranje	-7.372.817
Grawe osiguranje	1.616.868
Sava Montenegro	-2.672.488
Magnat osiguranje	489.799
Swiss osiguranje	18.704
Delta Generali osiguranje	111.701
Delta Generali životna osiguranja	-186.829
Uniqa neživotno osiguranje	-745.595
Uniqa životno osiguranje	-184.251
Merkur osiguranje	49.001
Atlas Life	-323.024
UKUPNO	-9.198.931

X POKAZATELJI POSLOVANJA

10.1 SOLVENTNOST

Solventnost društva za osiguranje zavisi od dovoljnosti tehničkih rezervi za preuzete obaveze, kao i od dovoljnosti garantne rezerve kao vida zaštite osiguranika u slučaju nepredviđenih gubitaka u poslovanju.

Izračunata margina solventnosti za sektor osiguranja u Crnoj Gori na dan 31.12.2009. godine je iznosila 19,085 mil. eura, a garantna rezerva 24,075 mil.eura, što pokazuje da su osiguravajuća društva u Crnoj Gori u 2009. godini bila solventna. Na nivou sektora osiguranja u Crnoj Gori u 2008. godini odnos garantne rezerve i margine solventnosti je iznosio 143,95%, što znači da su društva ispoštovala zakonski uslov da garantna rezerva mora biti veća od izračunate margine solventnosti.

Tabela 25. Solventnost društava za osiguranje u 2008. i 2009. godini

	Margina solventnosti (€)	Garantna rezerva (€)	Odnos garantne rezerve i margine solventnosti (%)
Ukupno za 2008	20.815.515	29.964.660	143,95
Ukupno za 2009	19.085.276	24.074.560	126,14
Index promjena	91,69	80,34	-

Izračunata margina solventnosti za 2009. godinu je smanjena usljed preregistracije jednog društva za obavljanje samo poslova životnih osiguranja, kao i zbog pada bruto premije jednog društva.

Rizik osiguranja, odnosno sposobnost društva da apsorbuje rizik neadekvatnog cjenovnog nivoa premija, nepredvidljivih šteta i neadekvatnog prenosa rizika u reosiguranje mjeri se odnosom premije u samoprdržaju i ukupnog kapitala društava i odnosom ukupnog kapitala i tehničkih rezervi društava.

Iako je, kao posljedica rasta premije i značajnog pada kapitala društava za osiguranje, učešće premije u samopridržaju u ukupnom kapitalu u 2009. godini na nivou svih društava za osiguranje u Crnoj Gori iznosilo 202,34% (što predstavlja povećanje u odnosu na vrijednost predmetnog pokazatelja od 128,52% u 2008. godini), garantna rezerva je bila iznad margine solventnosti, što znači da solventnost sektora osiguranja u Crnoj Gori nije bila ugrožena.

Kod društava koja se bave neživotnim osiguranjima, premija u samopridržaju predstavlja aproksimaciju preuzetih rizika i treba da bude dovoljna za isplatu šteta i naknada iz osiguranja. U slučaju da prenos rizika u reosiguranje nije izvršen adekvatno, kao garant pokriva se koristi ukupan kapital društva.

Za društva koja se pretežno bave neživotnim osiguranjem odnos premije u samopridržaju i ukupnog kapitala u 2009. godini je iznosio 268,80% i veći je u odnosu na 2008. godinu, kada je iznosio 137,86%.

Tabela 26. Odnos ukupne premije u samopridržaju i ukupnog kapitala za sektor osiguranja i za društva koja se bave neživotnim osiguranjima u 2008. i 2009. godini

	Ukupna premija u samopridržaju /Ukupni kapital	
	2008	2009
Sektor osiguranja	128,52	202,34
Neživotna osiguranja	137,86	268,80

Odnos ukupnog kapitala i tehničkih rezervi na nivou svih društava za osiguranje je smanjen sa 80,6% koliko je iznosio u 2008. godini na 40,51% koliko je iznosio u 2009. godini. Na pomenuto smanjenje je uticalo primjetno smanjenje ukupnog kapitala društava, kao i povećanje tehničkih rezervi, koje je nastalo usljed iskazanih gubitaka u poslovanju. Posmatrano za društva koja se pretežno bave životnim osiguranjem, odnos ukupnog kapitala i tehničkih rezervi je smanjen sa 165,05% u 2008. godini na 121,70% u 2009. godini.

Tabela 27. Odnos ukupnog kapitala i tehničkih rezervi za sektor osiguranja i društva životnih osiguranja u 2007, 2008 i 2009. godini (%)

	Ukupni kapital/Tehničke rezerve		
	2007.	2008.	2009
Sektor osiguranja	97,51	80,60	40,51
Životna osiguranja	76,30	165,05	121,70

10.2 REOSIGURANJE

Reosiguranjem se vrši tzv. izravnanje rizika i zaštita osiguravača od velikih šteta, koje mogu ugroziti poslovanje društva. Za dio rizika koji ostane u samopridržaju društva, kao pokrivač za neočekivane događaje i neadekvatan cjenovni nivo premije služi njegov kapital.

Udio mjerodavne premije u samopridržaju u mjerodavnoj ukupnoj premiji ukazuje na obim prenijetih rizika u reosiguranje. Na nivou svih osiguravajućih društava u Crnoj Gori ovaj pokazatelj ukazuje da mjerodavna premija u samopridržaju čini 86,63% mjerodavne ukupne premije.

Tabela 28. Udio mjerodavne premije u samopridržaju u mjerodavnoj ukupnoj premiji u 2009. godini

	Mjerodavna premija u samopridržaju (€)	Mjerodavna ukupna premija (€)	Udio mjerodavne premije u samopridržaju u mjerodavnoj ukupnoj premiji (%)
UKUPNO	54.705.025	63.145.656	86,63

Osiguravajuća društva u Crnoj Gori su u 2009. godini koristila usluge reosiguranja sljedećih reosiguravajućih društava:

Tabela 29. Spisak društava za reosiguranje sa kojima su poslovale osiguravajuće kompanije u Crnoj Gori

Osiguravajuća društva	Reosiguravajuća društva
	Hannover Re
	Swiss Re
	Partner Re
	SCOR Global
	Triglav Re
	Certain Lloyds
	Navigators Insurance Company
	Federal Insurance Co
	Sava Re
	AIG
	Lloyds underwriters
	Aviabel S.A. Brussels
	General Insurance Corporation of India
	Max Re
	Glacier Uinsurance AG
	Polish Re
	Lloyd's Syndicate
	Moscow Re
	Russin Re
	Ingosstrakh
	International Insurance Co of Hanover
	SCOR Zurich
	Munchener Ruckversicherung
	Sirius International, Stocholm
Lovćen osiguranje	The Oriental Insurance
	International Aerospace Services
	Aspen Insurance
	Catlin Insurance
	Liberty Mutual Insurance Europe
	Robert Malatier Ltd
	Alianz Global Corporate & Specialty AG
	Navigators Management
	ACE European Group
	AXIS Specialty
	Lanceshir Insurance Company
	RJ Klin Syndicate
	MAP Syndicate
	Catlin Syndicate
	Hiscox Syndicate
	Global Aerospace
	Antares
	Pembroke
	Wiener Re
	Tokio Marine
	Zurich Insurance Company
	AXA Corporate Solution
	XL Insurance Company
	Alianz Belgium Insurance
Grawe osiguranje	Grazer Wechselseitige Versicherung AG
Sava Montenegro	Sava Re
Swiss osiguranje	Dunav Re
Delta Generali osiguranje	Delta Generali reosiguranje
	Munich Re
	Uniqa Re
	Dunav Re
	Marsh Ltd
Uniqa neživotno osiguranje	Uniqa Sachversicherung
	Alians Hungaria Insurance Co Ltd
	Wiener Re
	Kapital Reinsurance
	AXA Corporate Solutions Assurance Germany
	ALG Europe
Uniqa životno osiguranje	Swiss Re Europe S.A., Niedelassung Deutschland
Delta Generali životna osiguranja	Delta Generali reosiguranje
Atlas Life	Gen Re Life Haelht
Merkur osiguranje	Gen Re

10.3 PROFITABILNOST

Mjerodavni tehnički rezultat u samopridržaju

Mjerodavni tehnički rezultat u samopridržaju za sektor osiguranja u Crnoj Gori je pokazatelj politike cijena i adekvatnosti, odnosno dovoljnosti premija za izmirenje obaveza po osnovu ugovora o osiguranju i adekvatnosti prenosa rizika u reosiguranje. Ovaj indikator je za sektor osiguranja u Crnoj Gori u 2009. godini iznosio 100,67% i ukazuje da su mjerodavne štete veće za 0,67% od mjerodavne tehničke premije tj. premije osiguravajućih društava nisu bile dovoljne za izmirenje obaveza po osnovu ugovora o osiguranju.

Tabela 30. Mjerodavni tehnički rezultat u samopridržaju u 2009. godini

	Mjerodavna tehnička premija u samopridržaju (€)	Mjerodavne štete u samopridržaju (€)	Mjerodavni tehnički rezultat u samopridržaju (%)
UKUPNO	36.331.574	36.575.434	100,67

Rentabilnost imovine i vlastitih sredstava

Odnos neto rezultata i ukupne aktive (ROA) je mjera prinosa na ukupnu aktivu u 2009. godini, ostvarenog angažovanjem sredstava u poslovima osiguranja, investiranja itd. U 2009. godini samo pet društva su zabilježila pozitivne neto rezultate i prinose na imovinu i kapital. Posmatrano za sva društva u Crnoj Gori ostvaren je negativan neto rezultat i prinos na ukupnu aktivu od -8,74%, kao i negativan prinos na kapital od -34,11%, što je rezultat ostvarenog neto gubitka u sektoru osiguranja Crne Gore.

Tabela 31. Rentabilnost imovine i vlastitih sredstava u 2009. godini

	Aktiva (€)	Kapital (€)	Neto dobitak/gubitak (€)	ROA	ROE
UKUPNO	105.298.489	26.966.965	-9.198.931,38	-8,74	-34,11

10.4 LIKVIDNOST

Da bi osiguravajuća društva mogla odgovoriti svojim obavezama, potrebno je voditi računa o nivou usklađenosti sredstava i obaveza po ročnosti, kao i o utrživosti i kvalitetu sredstava. Koficijent likvidnosti u 2009. godini za osiguravajuća društva u Crnoj Gori je iznosio 4,07 što govori da su na kraju 2009. godine društva imala 4,07 puta veća likvidna sredstva u odnosu na svoje kratkoročne obaveze. Ovaj koficijent je izračunat u skladu sa Pravilnikom o načinu utvrđivanja i praćenja likvidnosti društava za osiguranje.

Likvidnim sredstvima prema ovom Pravilniku smatraju se:

- 1) Hartije od vrijednosti;
- 2) Novčana sredstva;
- 3) Potraživanja koja dospijevaju u narednih 14 dana od dana utvrđivanja likvidnosti društva za osiguranje, koja su pokrivena instrumentima

obezbjeđenja plaćanja (ček, avalirana mjenica, bankarska garancija);

- 4) Neiskorišćeni dio odobrenih okvirnih bankarskih kredita za osiguravajuće društvo;
- 5) Realno očekivani priliv u narednih 14 dana po osnovu premija osiguranja i udjela reosiguravača u štetama osiguravača, imajući u vidu prosječan dnevni priliv novčanih sredstava društva za osiguranje u prethodnoj godini (odnosno od dana osnivanja ako ne postoji podatak za prethodnu godinu).

Obavezama društva za osiguranje, u smislu ovog Pravilnika, smatraju se dospelje obaveze i obaveze iz poslovanja društva, koje dospijevaju u roku od 14 dana od dana utvrđivanja koficijenta likvidnosti društva, utvrđene na osnovu popisa, ugovora o osiguranju, aktuarskih proračuna i drugo.

10.5 POKAZATELJ ŠTETA

Ažurnost u rješavanju šteta

Pokazatelj ažurnosti u rješavanju šteta se koristi za utvrđivanje broja riješenih šteta u odnosu na ukupan broj prijavljenih šteta u godini posmatranja. Osiguravajuća društva su u 2009. godini imala visok nivo ažurnosti, jer je od ukupnog broja prijavljenih šteta 85,56% riješeno. Međutim, nivo ažurnosti je opao za 1,37 procentnih poena u odnosu na 2008. godinu.

Tabela 32. Ažurnost u isplati šteta za sektor osiguranja u 2009. godini

	Broj riješenih šteta	Ukupan broj šteta	% ažurnosti
UKUPNO	24.270	28.367	85,56

Bruto kvota šteta

Bruto kvota šteta se dobija kao odnos zbira iznosa bruto riješenih šteta i promjene tehničkih rezervi i iznosa mjerodavne premije osiguranja. Posmatrano za cjelokupan sektor osiguranja u Crnoj Gori u 2009. godini 73,31% mjerodavne premije se odnosilo na bruto izdatke za štete i povećanje tehničkih rezervi.

Tabela 33. Bruto kvota šteta osiguravajućih društava u 2009. godini

	Bruto riješene štete (€)	Promjena tehničkih rezervi (€)	Mjerodavna premija osiguranja (€)	Bruto kvota šteta (%)
UKUPNO	30.307.966	15.981.601	63.145.656	73,31

Kvota troškova

Kvota troškova se računa kao odnos zbira troškova sprovođenja osiguranja i ostalih operativnih troškova koji proizilaze iz poslova osiguranja i mjerodavne premije osiguranja. Na nivou sektora osiguranja, troškovi

sprovođenja osiguranja i ostali operativni troškovi čine 45,14% mjerodavne premije u 2009. godini, što ukazuje na visoke izdatke društava za sprovođenje poslova osiguranja. Međutim, izdaci društva na nivou sektora osiguranja smanjili su se u odnosu na prošlu godinu, kada su troškovi sprovođenja osiguranja i ostali operativni troškovi činili 51,76 % mjerodavne premije osiguranja za 2008. godinu, što je značajan pokazatelj rezultata preduzetih aktivnosti na stabilizaciji i uređivanju tržišta osiguranja.

Tabela 34. Učešće troškova sprovođenja osiguranja i ostalih operativnih troškova koji proizilaze iz poslova osiguranja u mjerodavnoj premiji u 2009. godini

	Troškovi sprovođenja osiguranja i ostali operativni troškovi (€)	Mjerodavna premija osiguranja (€)	Kvota troškova %
UKUPNO	28.502.205	63.145.656	45,14

Kombinovana kvota

Kombinovana kvota, kao zbir bruto kvote šteta i kvote troškova, pokazuje rezultat poslovanja prije uključivanja prihoda od ulaganja sredstava. U 2009. godini izdaci osiguravajućih društava po osnovu šteta, troškova sprovođenja osiguranja su za 12,37% veći u odnosu na mjerodavnu premiju, što je manje u odnosu na 2008. godinu kada su pomenuti izdaci za 21,57% bili veći u odnosu na prošlogodišnju mjerodavnu premiju.

Tabela 35. Kombinovana kvota u 2009. godini (%)

	Bruto kvota šteta	Kvota troškova	Kombinovana kvota
UKUPNO	67,23	45,14	112,37

XI DRUŠTVA ZA OSIGURANJE U CRNOJ GORI

ATLAS LIFE AD

Adresa: Stanka Dragojevića 4, 81000 Podgorica
Telefon: +382 20 406 106, 406 112
Fax: +382 20 406 156
Email: info@atlaslife.net
Web: www.atlaslife.me

Vrsta osiguranja: sve vrste životnog osiguranja
Broj zaposlenih: 7

DELTA GENERALI OSIGURANJE AD

Adresa: Kralja Nikole 27a/VI, 81000 Podgorica
Telefon: +382 20 444 858
Fax: +382 20 444 810
Email: kontakt@deltagenerali.me
Web: www.deltagenerali.me

Vrste osiguranja: sve vrste neživotnog osiguranja
Broj zaposlenih: 33

DELTA GENERALI ŽIVOTNA OSIGURANJA AD

Adresa: Kralja Nikole 27a/VI, 81000 Podgorica
Telefon: +382 20 444 858
Fax: +382 20 444 810
Email: kontakt@deltagenerali.me
Web: www.deltagenerallife.me

Vrste osiguranja: životno osiguranje
Broj zaposlenih: 11

GRAWE OSIGURANJE AD

Adresa: Novaka Miloševa, 81000 Podgorica
Telefon: +382 20 210 790
Fax: +382 20 210 963
Email: maja.pavlicic@grawe.at
Web: www.grawe.me

Vrsta osiguranja: životna osiguranja
Broj zaposlenih: 9

LOVCEN OSIGURANJE AD

Adresa: Slobode 13A, 81000 Podgorica
Telefon: +382 20 404 400, 404 410
Fax: +382 20 665 281
Email: info@lo.cg.yu; lovosig@cg.yu; lovcen@cg.yu
Web: www.lovcenosiguranje.co.me

Vrsta osiguranje: životno i neživotno osiguranje
Broj zaposlenih: 267
Predstavništva: 6 poslovnica, 6 filijala i 9 expozitura

MERKUR OSIGURANJE AD

Adresa: Bul. Sv. Petra Cetinjskog b.b, 81000 Podgorica
Telefon: +382 20 205 465
Fax: +382 20 205 466
Email: info@merkurosiguranje.me
Web: www.merkurosiguranje.me

Vrsta osiguranja: sve vrste životnog osiguranja
Broj zaposlenih: 6

SAVA MONTENEGRO AD

Adresa: Rimski Trg 70, 81000 Podgorica
Telefon: +382 20 234 508, 234 036, 403 020
Fax: +382 20 234 008
Email: info@sava.co.me
Web: www.sava.co.me

Vrsta osiguranja: sve vrste neživotnih osiguranja
Broj zaposlenih: 103
Predstavništva: 12 poslovnica i 3 filijale

**SAVA
MONTENEGRO**

Akcionarsko društvo za osiguranje
Član Sava Re Grupe

Swiss Osiguranje
Swiss Insurance

SWISS OSIGURANJE AD

Adresa: Novaka Miloševa 6/2, 81000 Podgorica
Telefon: +382 20 230 828, 230 767
Fax: +382 20 230 734
Email: sio@t-com.me
Web: www.swiss-osiguranje.com

Vrsta osiguranja: sve vrste neživotnih osiguranja
Broj zaposlenih: 30

UNIQA NEŽIVOTNO OSIGURANJE AD

Adresa: Bul. Sv. Petra Cetinjskog 1a/4, 81000 Podgorica

Telefon: +382 20 444 700

Fax: +382 20 444 715

Email: info@uniqa.co.me

Web: www.uniqa.co.me

Vrsta osiguranja: sve vrste neživotnog osiguranja

Broj zaposlenih: 68

UNIQA ŽIVOTNO OSIGURANJE AD

Adresa: Bul. Sv. Petra Cetinjskog 1a/4, 81000 Podgorica

Telefon: +382 20 444 700

Fax: +382 20 444 715

Email: info@uniqa.co.me

Web: www.uniqa.co.me

Vrsta osiguranja: sve vrste životnog osiguranja

Broj zaposlenih: 54